

FÖRDJUPNINGSHÄFTE TILL
UTSTÄLLNINGEN

FLER STARKA KVINNOR I HALLAND

De första halländska kvinnliga polititikerna har lämnat spår efter sig i landsbygdskommunernas protokollspärmar – här Steninge sockens fattitvårds- och barnvårdsstyrelser ur Halmstads kommunarkiv. Foto: K Hultin.

Layout: Kerstin Hultin, hembygdskonsulent Hallands bildningsförbund.

© *Halländska hembygdsrörelsen/Hallands bildningsförbund 2020 Halmstad.*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sida

1. Den lokalpolitiska maktens historia
3. *Labolm* – Anna Erlén i Ränneslöv
5. *Halmstad* – Helga Otto i Eldsberga
7. *Halmstad* – Selma Andersson i Söndrum
9. *Halmstad* – Hilma Hofstedt i Halmstad
13. *Falkenberg* – Hulda Andersson i Morup
15. *Falkenberg* – Margit Svensson i Okome
17. *Falkenberg* – Vita bandet & Katrineberg
21. *Falkenberg* – Ester Tellander i Falkenberg
23. *Falkenberg* – Gärda Svensson i Vinberg
27. *Hylte* – Färgaryds första politiker
29. *Hylte* – Ester Gustafsson i Långaryd
32. *Hylte* – Hildur Branting i Långaryd
35. *Hylte* – Carin Nilsson i Hyltebruk
37. *Hylte* – Karin Fehrman i Hyltebruk
38. *Hylte* – Maja Ohlin i Hyltebruk
41. *Kungsbacka* – Astrid Pettersson i Älvsåker
43. *Kungsbacka* – Evelina Månsson i Frillesås
46. *Kungsbacka* – Aron Gunnarsson i Förlanda
47. *Kungsbacka* – Hanna Ekelund i Kungsbacka
49. *Kungsbacka* – Ester Johansson i Frillesås

Den lokalpolitiska maktens historia

Mycket var annorlunda förr i tiden i Sverige. Vem som bestämde berodde på var man bodde – i en stad eller i en by på landet. Makten fungerade olika för stad och landsbygd.

Ting och socken

Långt tillbaka i historien var folkstyret organiserat efter geografiska områden: byalag, sockenråd, häradsting, landskapsting. Begreppet ting innebar domstol. Här löstes tvister av olika slag.

Städerna hade mer makt att styra sig själv. Staten (kungen) delade ut stadsprivilegier och uppmanade stadens styrande att organisera verktyg för att förvalta stadens ärenden ex. allmän rådstuga, magistrat och drätselkammare. Statens syfte var att få in skatt.

Bybefolkning. Kopparstick 1674 av Lorenzo Magalotti.

Kontroll av invånare

På landsbygden användes kyrkan som organisatör från 1500-talet till år 1862. Ordet socken kommer från det fornsvenska ordet ”sokn” som betyder söka d v s människor som sökte sig till samma kyrka och där prästen var självskriven ledare. Svenske kungen Gustav Vasa utnyttjade kyrkorna för att nå ut med sin politik.

Sockenstämman fick ansvar för borgerliga frågor rörande folkundervisning och fattigvård och efterhand även frågor om väghållning, hälsovård och ledamotsval till riksdagen (bondeståndet) m.m.

Centralisering av makten

År 1863 var ”självstyret” organiserat till städer, köpingar och landskommuner, men även landsting för övergripande frågor. Kyrkliga frågor fick kyrkan sköta själva inom sina ”församlingar”.

Den som betalat mest skatt fick ingå i kommunens styrelse. Detta uteslöt fattiga människor som fick finna sig i att en liten grupp förmögna herrar bestämde allt i kommunen. Staten höll dock ett öga över systemet genom Länsstyrelser med utsedda landshövdingar som chefer. Uppgiften var att ha tillsyn över ”självstyret” och granska vissa områden som krävde ett lagligt godkännande.

Vänd.

Byastämman i en sydostskånsk by före skiftet. Åldermannen blåser i hornet och flyamän samlas. Akvarell av Frans Lindberg.

Kommunala stämmor

Högsta beslutande organ i landskommunen blev kommunalstämman och för större kommuner och köpingar kommunalfullmäktige.

I städerna blev stadsfullmäktige högsta beslutande organ, magistraten var bl.a. stadens domstol och drätselkammaren beredande och verkställande organ. Efterhand kom drätselkammaren att bli stadens egentliga styrelse. I mindre städer kunde stadsfullmäktige ersättas med allmän rådstuga, där alla röstberättigade invånare hade stämmorätt.

Under 1800-talet hade fortfarande endast en liten del av befolkningen rösträtt. Rösträtten baserades på skattelängden, detta innebar att en grupp förmögna invånare kunde bestämma allt i kommunen.

Antalet kommuner minskas

Den 1 januari 1952 försvann de 2281 huvudsakligen sockenbaserade kommunerna på landsbygden som kommunala enheter och ersattes av 816 "storkommuner". Den senast kommunreformen genomfördes 1971. Idag finns det 290 kommuner i Sverige, de har en hög grad av kommunalt självstyre med frågor som ligger nära dess invånare.

Grundprinciperna för den kommunala självstyrelsen är inskrivna i regeringsformen, bl.a. beskattningsrätten, samt mer detaljerat i kommunallagen. Den moderna kommunala självstyrelsen grundas på demokrati, byggd på allmän och lika rösträtt, fria val och partier och på yttrande- och politisk frihet.

Källa: www.lokalhistoria.nu/vart-att-veta/fran-socken-till-kommunalstamma

Laholm

Anna Erlén i Ränneslöv

Av Annika Leandersson, dotter till Anna Erlén
förmedlat genom Margit Eriksson, Ränneslövs hembygdsförening.

Anna Erlén, född Nilsson, föddes 1907 som nummer tre i en syskonskara på fyra. Hon växte upp på ett lantbruk i Edenberga. Efter att ha gått ut småskolan i Edenberga och Ålstorps folkskola fortsatte hon i Laholms Kommunala mellanskola där hon avlade realexamen 1925.

Utbildade sig till sjuksköterska

Efter realexamen sökte Anna sig till Lasarettet i Halmstad. Där fick hon anställning som elev.

Under elevtiden visade hon särskild lämplighet för sjuksköterskekallet och fick goda rekommendationer av husmodern. Anna började sjuksköterskeutbildningen vid Södra Sveriges Sjuksköterskehem i Lund 1930. De tre åren i Lund var mycket slit-samma men här knöts också livslånga vänskapsband med kurskamrater. Som färdig sjuksköterska arbetade Anna på bl. a. Lillhagens sjukhus (Psykiatri) i Göteborg.

Anna Erlén. Bild: Annika Leandersson.

Gift sig och fick sluta arbeta

Efter knappt tre år avslutade hon sin tjänst och flyttade hem till Edenberga för att gifta sig. Obs! 1936 fick en sjuksköterska inte vara gift (detta ändrades 1937).

Anna fick ändå användning för sin utbildning då många bybor sökte upp henne för rådgivning, omläggning av sår m.m. och hon vakade också tillsammans med anhöriga i många hem vid vård i livets slutskede.

Anna var under många ledamot i Fattigvårdsnämnden (senare Socialnämnden)

Vänd.

i Ränneslövs kommun. Nämnden bestod på 1950-talet av mer än tio män och två kvinnor.

Mycket tid lades på arbete inom nämnden bl. a i samband med uppförandet av Randerslund (vårdenhet).

En annan uppgift för Anna var att via telefon administrera hemsamariter till den som bäst behövde hjälp inom kommunen. Anna var invald i Barnavårdsnämnden i Ränneslövs kommun och hade bl. a. uppdrag att kontrollera fosterhemsplaceringar.

I mitten av 1960-talet, efter 30 års frånvaro från sjukvården, kunde Anna till sin stora glädje återuppta sitt yrke som sjuksköterska. Första tiden som nattsköterska på Psykiatriska kliniken i Halmstad och därefter som avdelningssköterska på Laholm Sjukhem.

Ränneslövs by. Bild ur hembygdsboken "Ränneslöv och Ysby" från forntid till nutid, 1988, Halmstad.

Vetgirig och aktiv pensionär

Efter pensioneringen fortsatt hon några år på ett privat sjukhem. Anna var alltid intresserad att lära nytt och deltog i studiecirklar i allt från halmslöjd och handarbeten till engelska. Den sistnämnda upphörde till hennes besvikelse p. g. a. för få deltagare i mitten av 1990-talet (Anna var då 87 år). Som älskad farmor och mormor deltog Anna med stort engagemang i barnbarnens uppväxt och utveckling. Med kartboken på köksbordet följde hon deras resor ut i världen. Anna avled sommaren 2003 efter ett par månader sämre hälsa. Hon blev 96 år.

Kommunalfullmäktige i Ränneslöv tidigt 1950-tal. Tre kvinnor ingick: Anna Nilsson, Vallberga, Elsa Uhlin, Edenberga och "syster Judith" (efternamn saknas) och ej med på bild.

Bild ur hembygdsboken "Ränneslöv och Ysby" från forntid till nutid, 1988. Här berättas om de första lärarinnorna och hälsovårdens första anställda kvinnor (barnmorskor).

Halmstad

Helga Otto i Eldsberga

Av Gunbritt Lindmark, Halmstads hembygdskets studiecirkel.

Helga Otto (1874-01-06) växte upp i Hyltan, Tönnersjö kommun. Familjen kom från Danmark, pappa Jöns Christian Fredrik Otto var förvaltare på en gård i Hyltan. Helga var yngst av sex syskon. Familjen kom så småningom att flytta tillbaka till Danmark, men Helga stannade kvar i trakten hela sitt liv.

Lärare som tonåring

Redan som 16 åring tog Helga sin lärar-examen i Halmstad. Det sägs att hon höll sin första lektion som lärare i Bökhult redan som 15-åring, troligt är att hon varit med som hjälplärare och känt sig för i det yrke hon sedan gjort till sitt.

Efter sin examen arbetade Helga Otto några år i Tönnersjö skola, även en tid i Eldsberga skola. Därefter får Hanna en tjänst som lärarinna i Tönnersa skola och där kom hon att stanna kvar under hela sin lärargärning.

Ur boken "Den gamla Eldsbergabygden" av Erik Andersson, kan man läsa följande om skolan i Bökhult och dess lärare Helga Otto:

"Lärare samtidigt vid Bökehults varannandagsskola (där alla klasser gick tillsammans) var Helga Otto. Hon hade sitt hem i Hyltan där hennes fader var förvaltare. Han var av danskt ursprung och hade kommit med familj från Danmark. Om Helga berättas att hon hade många manliga beundrare. Det kunde bli så pass många besökare i skolan att bänkarna kastades åt sidan och det blev dans i skolsalen. Varav man förstår att Helga var en glad flicka och troligen snygg också. På måndagsmorgonen såg eleverna att man "fröjdat" i deras sal. Kyrkoherde Conricus som 1906 efterträdde Linné hade inte dennes toleranta syn och ogillade dans och kärleksliv. Han var mycket sträng mot lärarinnorna. Helga flyttade sedan som lärarinna ut till Tönnersa."

Att arbeta som lärare vid denna tid vid sekelskiftet till 1900-talet var tid där mycket

Helga Emilia Otto var av dansk börd och var lärare i Tönnersjö, Eldsberga och Tönnersa.

Bild: Eldsberga hembygdsförening.

Vänd.

*Klass 1-2 Tönnersa skola år 1912-13.
Längst till höger Helga Otto 38-39 år.
Då hade hon arbetat i ca 23 år som
småskollärarinna i dessa skolor:
Bökhult 1889-1899,
Fladje 1899-1907,
Tönnersa 1907-1933.
Bild: Eldsberga hembygdsförening.*

i samhället var stadd i förändring. Demokratins genombrott, allmän rösträtt, större självklar frihet för kvinnor. Helga Otto var aktivt delaktig i Skolföreningens sammankomster. En fråga som hanterades var alla lärarnas rätt till kontantlön. En motion om detta hade lämnats in till riksdagen och vid ett möte med skolföreningen diskuterades detta. Vid mötet framförde fröken Helga Otto och lärare hr Henrik Karlsson att saken, i och för sig önskvärd, var komplicerad och ej så lätt att genomföra.

I Hallandsposten den 16 december:

I hallandsposten berättas att Helga Otto avslutar sin karriär som småskollärarinna och blir pensionär år 1934. Då är hon 60 år och har tjäntgjort i 44 år. De sista 26 åren i Tönnersa, där hon blev avtackad:

"Vid skolavslutningen på torsdagen framförde folkskolstyrelsens v. ordf. hr. Karl Bengtsson styrelsens tack i ett kort anförande. Tillsyningsmannen vid skolan, lantbrukaren Johan E. Persson, förde målsmäns och förutvarande elevers talan och framlämnade från dessa en minnesgåva, åtföljd av en mindre penninggåva."

Helga Otto levde sedan där efter knappt fyra år i en stuga i Eldsberga samhälle. Hon omtalades som mycket mån om barn och ungdomar i sin närhet och stöttade unga och anhöriga vuxna. Helga Otto levde, vad vi vet ensam, fränsett en tid tillsammans med sin syster. Den 28 december 1937 avled hon 63 år gammal.

Notis i Hallandsposten den 28 dec. 1937:

"Lärarinnan fröken Helga Otto, Eldsberga, avled igår, nära 64 år gammal. (...) Hon hade en tid lidit av en hjärtsjukdom, men hennes hjärta för de arma klappade dock alltså lika varmt. Ett annat utmärkande drag hos fröken Otto var, att det hon oförskräckt sade ut sin mening. När hon fann den vara sann och rättvis, även om hon visste, att hon hade obehag av det. Hon sörjes närmast av en syster och en bror samt kusinerna Kronse, den ene artist, den andre läkare, alla i Danmark."

Man blir nyfiken på hur Helga och andra yrkesarbetande kvinnor, hemmafruar, unga flickor som såg en annan framtid upplede allt som hände i samhället under denna tid.

Källor: Hallandspostens arkiv, intervjuer från lokalinvärdare.

Halmstad

Selma Andersson i Söndrum

Sammanställd text av Kerstin Hultin efter Kerstin Hallén, Söndrums Hf, intervju med dottern Astrid Johansson och publicerad i Söndrums årsbok.

Selma Andersson född 1907 i Söndrum, var en av de första kvinnorna i Söndrums landskommun, som 1974 uppgick i Halmstad kommun. Allra första kvinna för ett förtroendeuppdrag var Ester Johansson (som gift Ester Karlsson).

År 1922 fick Selma Andersson, inom kommunalnämnden, ansvar inom Fattigvårdsstyrelsen. Detta ansvar hade hon fram till år 1948.

Under 1950-talet Selma blev ordförande i både barnavårdsnämnden och hemhjälpnämnden samt var ledamot inom nykterhetsnämnden. De ”mjuka” kommunfrågorna överläts på kvinnor som ansågs mer erfarna på detta område. Det innebar många hembesök för att vägleda människor med bekymmer. Ofta barnrika familjer behövde hjälp. På den tiden kände man varandra och man visste när folk behövde hjälp.

Selma Andersson. Bild: Privat.

Hemsysstrar fick otrevliga uppdrag

Uppdraget kunde innebära att man köpte sängkläder, kuddar m.m. som levererades till behövande familjer. Selma kunde inte skriva maskin utan skrev alla sina redogörelser från hembesöken för hand.

Selma anställde den första hemsystern, Astrid Andersson, i kommunen. Hemsystemens arbetsuppgifter var att hjälpa husmödrar med det praktiska arbetet med barnen och hushållet under tiden modern själv ej orkade med detta arbete. På den tiden kunde detta innebära arbetsuppgifter långt ifrån vad hushållsnära tjänster idag utövar; som ex. grisslakt eller att avliva kattungar!

Som ung arbetade Selma Andersson med textil på Slottsmöllan. Hon gifte sig med en

Vänd.

stenhuggare och blev sedan hemmafru. Hon försörjde sig extra med att ”maska upp nylonstrumpor” till kvinnor och hon arbetade även med Folksams försäkringar.

Selmas far var rallare i Nordamerika och Afrika. Selmas mor hette Matilda Nilsson och försörjde familjen genom en fruktträdgård och torghandel. Fadern skickade hem pengar i brev, ibland var brevet öppnat och vittjat på pengarna.

Hertz Minne i Söndrum, inrymde ålderdomsbem och lokaler för kommunala sammanträden från 1916. Foto: K Hultin.

Selmas mor såldes på auktion

Selmas mor Matilda var det sista barnet som blev såld på en auktion i Söndrum, men då visste Matilda att hon skulle få komma till en släkting. Matildas mor hade flytt till Tyskland. När modern senare i hennes liv skickade ett brev till henne slängde Matilda brevet i spisen utan att ha läst det. Matilda Nilsson engagerade sig i barnverksamhet i Söndrum Folkets hus, som var en samlingsplats för barn.

Kanske fick Selma Andersson inspiration av sin mors handlingskraftighet med ensamt ansvar över hemmet när fadern var borta samt hennes sociala engagemang genom barnverksamheten i Folkets hus.

Hon engagerade sig i den stora frågan om detaljplanering av mark, då Söndrums kommun år 1952 gick samman med Vapnö kommun. Tre alternativ till boendeplanering uppstod. Politiker kom att rösta på förslagen oavsett partiets hållning i frågan. Det förslag som vann, som även Selma Andersson stöttade, var att låta tomterna få vara 3 000 kvadratmeter i syfte att bibehålla ett öppet landskap med bibehållen ängsmark i Söndrum. Därför syns fortfarande boskap beta i Söndrum, som numera är en förort och tillhörig Halmstads kommun från år 1974.

Skapade politiskt engagemang

Selma engagerade sig även i att kommunen skulle ha rimliga tomtpriser, namngivningen av gator och att få flera att rösta i valet. När Selma fyllde 50 år (år 1957) så blev hon uppvaktad av fattigvårdsstyrelsen med en lampa som gåva.

Som pensionär satsade hon på körsång och ledde även en kör i Söndrum. Hon intervjuades av Torbjörn Johansson och medverkade med sång på en CD om Halländska visor. Sjöng bl. a. Söndrumsången. Selma dog år 1981.

*Fakta om hemvårdare har lämnats av Astrid Andersson (hemvårdarinna).
Ur Hertz Minne om ”Första kvinnan på en kommunal post”.*

Halmstad

Hilma Hofstedt i Halmstad

Av Anika Elfström, Halmstads hembygdskets studiecirkel.

*M*ännen har nu i årtusenden styrt världen och trots sitt stora förstånd dock styrt den i denna avgrund av mord, plundring, farsoter och hungersnöd, och därför vänder sig nu miljoners hopp idag till världens kvinnor. Må då också alla världens kvinnor visa att de äro mäktiga att uppfylla och förverkliga detta hopp, inte endast vad det gäller arbetet utåt i samhället utan fastmer arbetet inåt.

Så skrev under första världskriget ungsocialisten och syndikalisten Hilma Hofsted, en av Halmstads första kvinnliga politiker. Hon var resetalare, skribent, fredskämpe och nykterhetsagitator. Vid unga år kom hon till Norge och arbetade inom textilindustrin.

I unga år

År 1906 flyttade hon till Göteborg där hon fick arbete i väskfabrik. Med sig från Norge hade hon en liten son att försörja. Ekonomiskt var hon helt utblottad, utan både arbete och bostad.

Hilmas erfarenheter gjorde henne tidigt politiskt medveten och aktiv inom arbetarrörelsen. Så här beskriver John Andersson f.d sekreterare i SAC Hilmas utveckling:

"Det dröjde inte så länge, innan Hilma Hofstedt började yttra sig på klubbmötena. Inläggen blev längre, och så småningom började hon anlitas som talare i den offentliga agitationen. Hon utvecklade sig fort till att bli en glänsande talarinna, som alltmer anlitas för offentliga möten. Hon utarbetade knappast sina föredrag i förväg. Jag såg aldrig, att hon hade några uppsatta stolpar och anteckningar för sina föredrag, utan talade fritt ur hjärtat, agitatoriskt och medryckande. I hjärta ordalag skildrade hon med egen erfarenhet den oerhörda fattigdomen bland arbetarna samt manade dem inträngande till ansträngningar och kamp för sina sociala och ekonomiska intressen"

Hilma Hofstedt. Bild: SAC, demonstration i Lund.

Vänd.

År 1910 gifte Hilma sig med stenhuggaren John Karlsson från Bohuslän, där familjen bosatte sig. De fick tillsammans två barn.

Arbetslösheten inom stenindustrin vid första världskriget gjorde, att makarna med sina tre barn flyttade tillbaka till Göteborg. Men inte heller där fanns sysselsättning. Som många arbetslösa vid denna tid emigrerade familjefadern till USA, där han fick arbete.

Första tiden sände maken pengar hem till familjen, men efter en tid upphörde kontakten.

Livet som anlitad talare

Hilma anlitas som talare runt om i landet för ungsocialisterna, socialdemokratiska kvinnoklubbar och sitt fackförbund.

Hon kuskade stad och rike runt med buss, tåg, gående och ibland på skidor. Ibland fick hon någon krona för sitt framträdande, ibland inte.

Där emellan försörjde hon sig och de tre barnen genom att tvätta åt sjöfolket i hamnen. Dottern Gudrun (f. 1915 d. 2005. Gift Lindgren) berättar.

– Vi hade hemarbete, bottnade skor och sydde overaller. 1:25 kr för de stora, 0:75 kr för de små. Som barn fick vi hjälpa till med allt vi kunde. När mamma reste på turné fick vi klara oss själva eller lämnades bort till någon bekant. Jag minns många gånger att jag grät, t. ex när hon skulle på månadslånga turnéer till Norrland.

En av Hilmas resor gick till Halmstad. Här höll hon ett föredrag över ämnet ”fattigdom, barnalstring, moderskapsförsäkring”. Att tala om preventivmedel och kamratäktenskap resulterade i en stämning och Hilma ställdes inför rätten.

Hon försvarade sig med att skriften hon läst ur, inte var åtalad eller tagen i beslag. Då kunde hon väl inte fällas för att ha läst högt i den?

Broschyren var skriven av Hinke Bergegren (ledare för ungsocialisterna). Hilma visade upp skriften och upplyste rätten om vilka avsnitt hon hade återgett.

Fängelse för preservativ information

Kondongen säljes stundom under namn av ”preservativ”, emedan den ursprungligen användes för att skydda sig mot veneriska sjukdomar. Det är som bekant ett cylinderformat fordral, med vilket manslemmen betäcks. Det är tydligt, att om kondongen icke brister, icke har något hål, är det omöjligt att säden kan tränga in i livmodern, varje beröring med den befruktande vätskan och slidan hindras, och kvinnan kan sålunda vara säker på, att vara skyddad mot havandeskap.

Rätten dömde Hilma att böta 50 kr för brott mot sedlighetslagen.

Hon hade inte råd att betala detta och kravbrevet började strömma in.

I april 1916 flyttade hon till Halmstad. I december samma år dömdes hon till en månads fängelse då hon inte kunde betala sina böter.

”Statens Pensionat” kallade Hilma Halmstads fängelse. Hennes första möte med fångvården beskriver hon så här:

Eskorterad av en polis och överöst av samhällets välvilja i form av fyra smörgåsar, ställdes färden till pensionatet där man blev mätt, vägd, bekikad på alla kanter. Stort intresse visades för de persedlar som man döljer sin syndiga lekamen i, så stort att jag blev rent förvirrad, men jag fick en liten glad uppmuntran att bara tala om alla intima plagg och inte vara blyg. Stackars gumman, hon glömde nog bort att jag var dömd för "osedlig" propaganda. Så blev det ett varmt gott bad.

– Ska ni ha borsten?

Mig räcktes en borste. Ja, det vill säga det som en gång varit en skurborste. Nu var på sin höjd tio strån kvar på ena sidan, resten trä.

– Nej tack, sa jag, jag avstår.

Mig rann i minnet en skolsång: Vårt land är fattigt, skall så bli – men att det var så fattigt.

Så gick marschen upp till rum n:r 30. Nyckeln vreds om och jag var fånge.

Väljs in i Halmstad kommunfullmäktige

I samband med hungerdemonstrationerna i Sverige 1917 samlades 8000 personer varav hälften kvinnor på Stora torg i Halmstad. De marscherade tillsammans med Hilma som talade vid uppvaktningen hos landshövding och borgmästare och framförde arbetarnas krav för att lindra hungern och flera andra reformer.

År 1922 valdes Hilma Hofstedt in för Kommunisterna i Halmstads stadsfullmäktige.

Om valresultatet skrev Hallands Folkblad, att "utgången av valet till icke ringa del tillskrives den omständigheten att de mera extrema nykterhetsvännerna – särskilt inom de frireligiösa kretsarna – röstat med den kommunistiska listan, därför att denna upptog fru Hofstedts namn"

Den första Sovjetiska revolutionen i Ryssland år 1917 blev en vändpunkt för många, bland dem Hilma Hofstedt.

År 1925 deltog hon i en 300-mannadelegation till Sovjetunionen.

År 1923 och 1927 väljs Hilma in i stadsfullmäktige för Arbetarpartiet dvs socialdemokraterna. Dock menar de som kände henne väl att hon aldrig var socialdemokrat.

En möjlig förklaring är att kommunisterna använt sig av en spränglista, där man lånat Arbetarpartiets namn i Halmstad. Så småningom ställde dock kommunisterna upp med egna listor. Första maj 1928 talade Hilma Hofstedt inför 4000 personer på Gärdet i Stockholm. En andra gång, 1934, reste hon tillbaka till Sovjetunionen. Stalin hade då inlett utrensningar av politiska motståndare. Den diktatur

AfFöredragsaffisch S.A.C.

Vänd.

och terror som rådde i stället för arbetarnas rådsrepublik, gjorde Hilma djupt besviken.

Hennes fysiska hälsa försämrades under denna resa och ledde till en hjärnblödning. Väl hemma igen sägs det att hon lämnade kommunisterna och återigen anslöt sig till socialdemokraterna. År 1935 avgick Hilma ur kommunfullmäktige p.g.a hälsoskäl, hon kunde heller inte kandidera som riksdagsledamot vilket hon var påtänkt för.

Efter ett par års sjukdom avled Hilma Hofstedt efter ännu en hjärnblödning, midsommar 1937 endast 55 år gammal.

Fick torg uppkallat efter sig

På Västra kyrkogården i Halmstad ligger hon begravd. Med fanor och musik följde ett stort antal människor Hilma Hofstedt till sin sista vila. På gravstenen står det:

"ARBETARE OCH VÄNNER TILL DIN GÄRNING RESTE VÅRDEN"

Jakobs torg i Mickedala ändrade namn år 2005 till "Hilma Hofstedts torg".

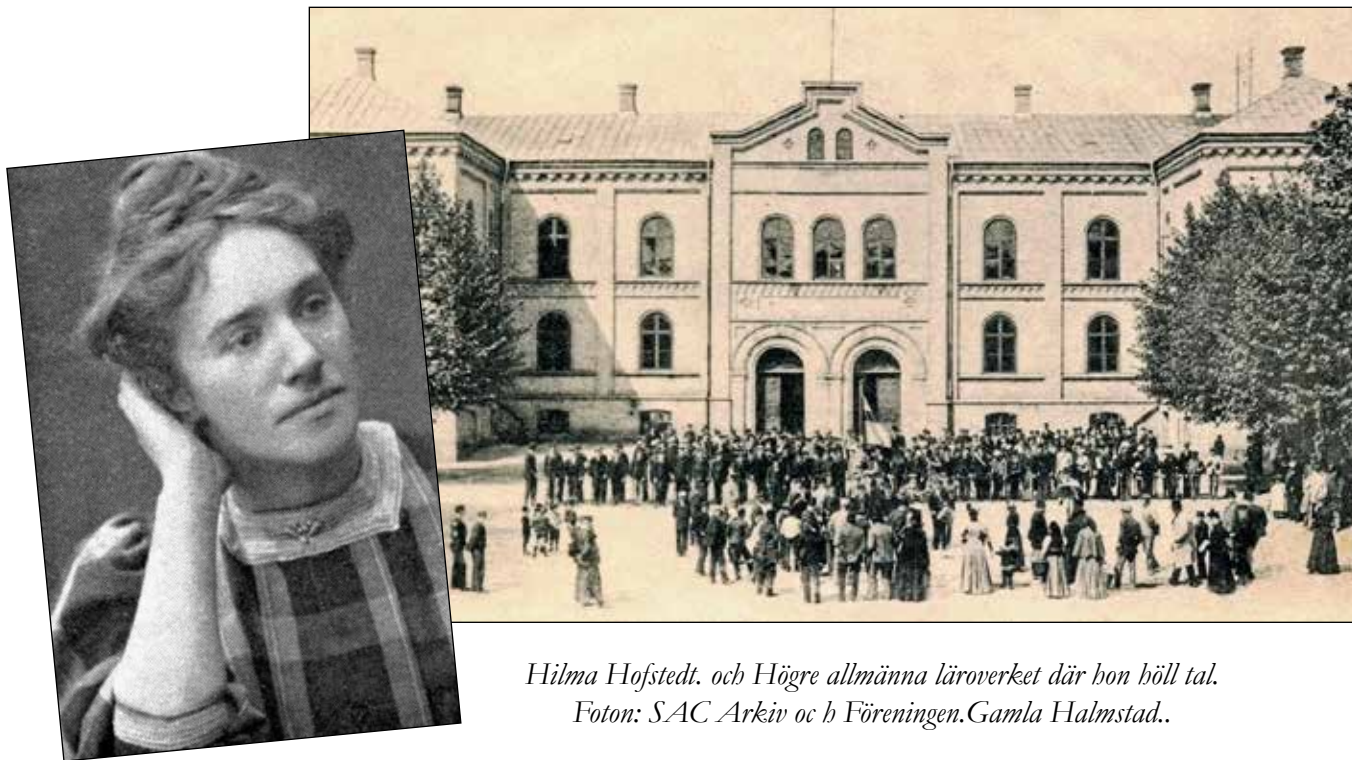
Beslutet hade tagits redan 28 år tidigare men förverkligades först senare.

Hilma hade bott på Jakobsgratan intill torget med sina barn.

Källor:

Hallandsposten, Gamla Halmstads årsbok 1985: "Brytningsåren" av Ingemar Svensson. Intervju med John Andersson f.d. sekreterare i SAC.

Bok: Halländska kvinnor: "Hilma Hofstedt en märkeskvinna i Halmstad" av Inger Skantze-Ärlemalm.

*Hilma Hofstedt. och Högre allmänna läroverket där hon höll tal.
Foton: SAC Arkiv och Föreningen Gamla Halmstad..*

Falkenberg

Hulda Andersson i Morup

Av Majbritt Bennheden ur en av hennes böcker om Morups lokalhistoria.

Hulda Andersson Sjöbol, född år 1894 i Mellangård i Bölse, var en av Morups mera kända och livaktiga kvinnor.

En drivande fjäder i allt hon företog sig. Hade den fattats så hade det inte varit ”Hulda på Sjöbol”. Arbete var hon aldrig rädd för. Det visar den digra listan över olika uppdrag som hon ägnade sig åt och detta medan hon samtidigt hade sin ställning som husfru på Sjöbol att tänka på.

Startade hembygdsförening

Hon var ledamot av Morups kommunfullmäktige och satt med i skolstyrelsen, fattigvårdsstyrelsen samt i yrkesskolans styrelse – där hon i många år var ordförande samt att hon var ledamot i hemhjälpsnämnden.

Hon var även ordförande i Morups CKF samt i SLK.

Morups hembygdsförening bildades på hennes förslag och där hon var ordförande under ett stort antal år. Morups folkdanslag startades också på hennes inrådan.

I logen Källan lade hon ned ett mycket gott arbete under sin tid som aktiv medlem i femtiotalet år. I logen tog hon på sig de flesta förtroendeposterna. Före yrkesskolans tid arrangerades under flera år sykurser genom henne. Före den frivilliga musikundervisningen i skolan ordnade hon sång- och musikcirklar.

En ideell och omtyckt eldsjäl

Hon satt inte stilla på sina poster och delegerade arbete, utan arbetade mycket själv.

Hulda Andersson. Bild: Morups Hf.

När det skulle vara föreningsfester bakade hon storbak. Hennes syltrutor fanns med överallt. Hulda var ofta före sin tid. Bland annat använde hon termosar långt innan TV och TV-kannor gjorde entré.

Ville få livet fyllt med lärande

Hulda Andersson ville att det skulle finnas tillgång till lärdomar av olika slag för dem som vill lära. Eller som hon en gång yttrade:

"Antingen det gäller att öka sitt vetande, förkovra sig i ett yrke eller när det gäller ren fritidsysselsättning så är det värdefullt att få lära."

Ja mycket har Morup att tacka Hulda Andersson för eftersom de flesta uppkomna idéer och initiativ inom hennes verksamhetsfält var hennes initiativ. När hon dessutom alltid hade ett glatt humör och gärna räckte en hjälpande hand åt dem som behövde – så blev hon välkänd och omtyckt långt utanför Morups gränser.

Hulda Andersson i folkdräkt. Bild: Morups Hf.

Maj-Britt Bennheden skriver:

"Vårt samhällsliv i dag behöver många kvinnor av hennes typ och hon bör för kvinnor alltid stå som förebild, ty hon har kämpat för kvinnans likaberättigande med mannen i vårt samhälle."

Hulda Andersson kallades i folkmun "Hulda på Sjöbol" och var lantushusmor d v s husfru på gården Sjöbol. Bara detta var en heltidssysselsättning med ett stort hushåll, stor familj och periodvis många anställda. Visst hade hon hjälp i köket, "pigor" men det var Hulda som styrde. Det var Hulda som såg till att det som skulle finnas i hushållet, fanns på plats.

Hulda tog under krigsåren 1939-1945 och några år därefter, emot flera så kallade krigsbarn. Kerthu från Finland kom att stanna i Sverige och när hon gifte sig här stod bröllopfesten på Sjöbol. Ett annat finskt krigsbarn var en pojke som hette Erik Järnström. Erik, född år 1933, gick nästan hela sin skoltid i Morups skola. Hulda hade även barn från Norge boende hos sig. Hulda Andersson dog år 1976.

Fakta: Utdrag ur Maj-Britt Bennhedens böcker om Morup.

Falkenberg

Margit Svensson i Okome

Av Gunnel Karlsson, Okome-Köinge-Svarträ hembygdsförening.

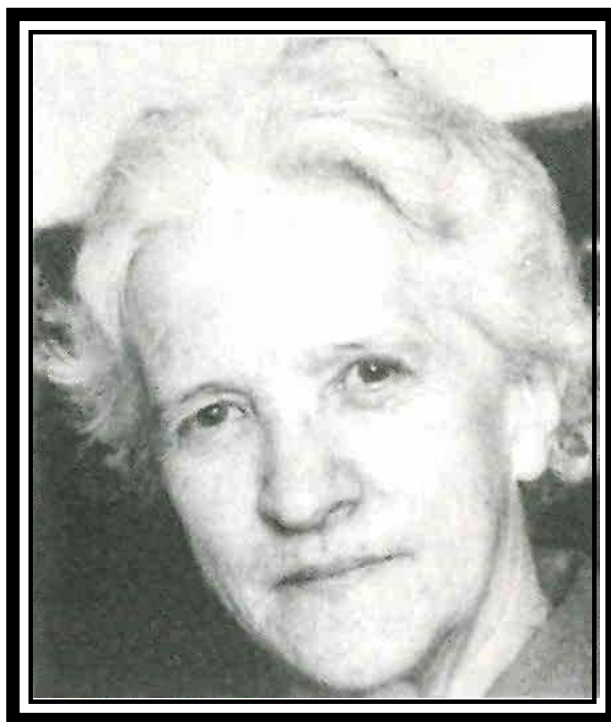
Margit Svensson (1903-1989) var född på Öland och kom från Kalmar till Okome år 1923.

Hennes man hade fått tjänst som mejerist vid Okome mejeri. Det blev deras hembygd för resten av livet!

Startade hembygdsföreningen

Margit var aktiv i kommunal- och föreningsliv, i natur och hembygdsvård, i hemslöjd, blomsterodling och mycket annat.

Hon var initiativtagare till att Okome hembygdsförening startades år 1938, likaså när Mellersta Hallands hembygdsrets några år senare bildades. Margit var ordförande i båda föreningarna.

Margit Svensson, Okome. Bild: Hallandsbygd årg 31.

Idégivare till Hallandsbygd

En annan förening som Margit startade var Okome föreläsningsförening som fortfarande är aktiv.

Det var också Margit Svensson som var idégivare, när Hallandsbygd kom till i slutet av 50-talet. Hon tillhörde redaktionskommittén i ett 15-tal år! I redaktionskommittén för Hallandsbygd hjälpte hon till med ekonomi, bokföring och distribution. Margit Svensson engagerade skolungdomar för att sprida Hallandsbygd vilket blev en framgångsrik försäljningskampanj.

Stark lokalpolitiker under 1930-talet

I kommunpolitiken stod hon på de svagas sida och arbetade hårt, på trettitalet, för att stödja frågan om kvinnornas "Husmorssemester".

Hon stöttade även de behövande i samhället genom bl. a. att bjuda in personer att fira jul med familjen istället för att de skulle sitta ensamma.

Vänd.

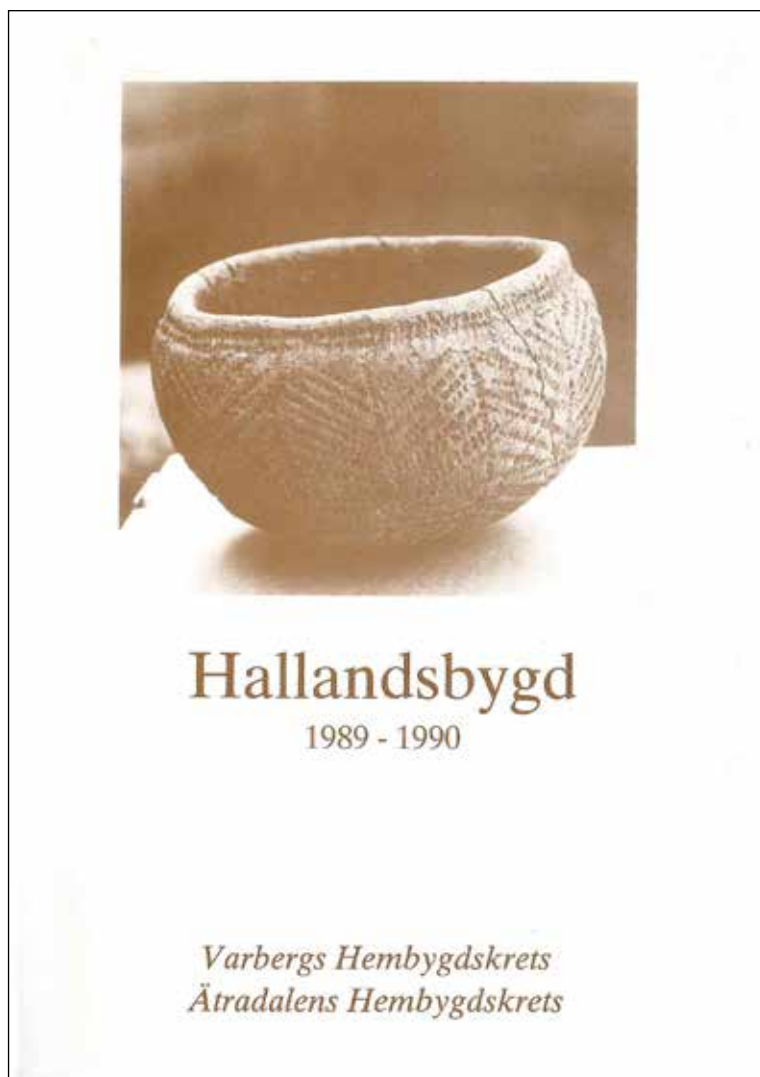
Insåg betydelsen av dokumentation

Margit var mycket duktig att dokumentera hembygden och Okome-Köinge-Svarträ hembygdsförenings arkiv har en diger samling av hennes arbete.

Den bygdehistoriskt värdefulla filmen om Okome var även ett av hennes projekt. Hennes intresse för botanik var stort och i trädgården i Okome fanns det växter av många olika slag. Till glädje för familjen men även skolklasser från Okome som blev undervisade om Sveriges flora!

Källor:

Alrik Larssons minnesord över Margit Svensson i Hallandsbygd årgång 31, 1989-1990 samt ur Ulf Waginders bok (Margits son) "Pojken som föddes i Okome och flyttade hemifrån", utgiven år 2012.

Omslag Hallandsbygd årg 31 med minnesruna över Margit Svenssoin.

Falkenberg

Vita bandet & Katrineberg

Text av Kerstin Hultin från fakta av Siv Qvarfordh och Ulla Rickardsson.

Tre damer gör entré i Falkenbergs fullmäktigesal där herrarna i styrelsen ska starta sitt kommunala möte. Denna händelse är värt en notis, denna vårdag år 1908:

"Trenne damer af kommunalt intresse kommit för att sätta sig in i de parlamentariska formerna till dess ändtligen kvinnan blir likställig med mannen å den kommunala vädjobanan"

Vita bandet fick sociala uppdrag

De okända damerna var troligen medlemmar i Falkenbergs förening för kvinnans politiska rösträtt, som bildats år 1901. Fem år senare uppmanade föreningen sina medlemmar att använda sin rösträtt i det val man hoppades skulle gälla en utvidgad rösträtt för kvinnor på riksnivå, vilket precis skett i grannlandet Finland. Dessvärre blev förslaget skickat för "utredning".

År 1914 ägde en synbar framgång rum till förmån för kvinnosaken. Fru Mathilda Möller och fröken Mia Hallberg, utsågs att med tre manliga kamrater fördela 1 000 kr till landstormsmäns familjer.

Drev en matservering vid Tullbron

Fru Möller är föreståndare för föreningens matservering vid Tullbrons södra fäste. I början av 1900-talet startade en madam Andersson hembageri och café i det röda huset med vita knutar och Vita bandet tog över verksamheten som drevs på kooperativ grund i syfte att erbjuda alkoholfri servering i staden och få in pengar till föreningen.

"Hvita bandets smörgåsaffär" blev ett begrepp i staden. Kanske hade man fått inspiration från den Vita bands restaurang utan alkoholförsäljning som drevs framgångsrikt i Slottskogen i Göteborg. Sommartid hade denna restaurang 40 anställda!

I Falkenberg var Fru Matilda Möller föreståndare och inrättningen blev känd för god mat och plånboksvänliga priser; 30 kronor i månaden för tre mål mat om dagen år 1916.

Vita bandet Falkenberg. Ur Vita bandet tidning.

Vänd.

Brostugan vid Tullbron Falkenberg vid sekelskiftet 1900, med sista arrendatorn på bild; madam Isberg, som tog in broavgift av de som passerade. Vid bron bedrevs senare matservering av Vita bandet. Bild: Falkenbergs museum.

Till hjälp fanns Knöla-August (bodde han kanske vid "Knölaberget" i staden?), hur som skötte han vattenhämtning och vedhuggning.

År 1921 tvingades etablissemangen att upphöra med verksamheten. Det bröt ut en epidemi av scharlakansfeber i staden och det lilla sjukhuset räckte inte till. Staden behövde fler sjukplatser och tog lokalen i anspråk. Kvinnorna hade möten hos varandra och vid årets slut fick man lokal i Folkets Hus.

Bedrev uppsökande verksamhet

Föreningen Vita bandet värvade unga kvinnor under parollen:

"Det är er ljusa tro och entusiasm vi behöva!". Förbudskampanjer mot alkohol och uppsökande verksamhet genomfördes, även utom stadens gränser. En sommardag promenerade kvinnorna iväg, uppför Stafsinge backar, till byns skola. Där hade man bjudit in byns kvinnor till ett föredrag som innebar en fullsatt lokal. Mot sommaren hölls massmöten med Lydia Johnson som inbjuden talare. Kvinnorna delade ut tusentals flygblad. Mot höstkanten arrangerades samhällskurser med inbjudna föredragshållare.

Inom Vita bandet tränades föreningskunskap och retorik. Flera kvinnor engagerade sig där efter i politiken. Ester Tellander, född i Skrea år 1893, blev första kvinnan som valdes in år 1934 för socialdemokraterna i Falkenbergs Stadsfullmäktige. Sju år senare fick hon sällskap av Hilma Andersson och Zara Fjellner från borgerliga partier.

Katrinebergs folkhögskola och Elisabeth de Vylder

I slutet av 1800-talet startade sommarkurser för kvinnor på Katrinebergs folkhögskola. Läraren Elisabeth Lundberg, som senare blev rektor Ludvig de Vylders hustru, var en stark röst för de unga kvinnornas rätt till utbildning.

Genom sin roll som rektors hustru blev hennes röst, stark och betydelsefull. Hon fick med sig prästen Hammarberg som en stark förespråkare för kvinnoutbildning. Hon fick även frivilliga att teckna sej för ekonomiska bidrag.

År 1914 startade Katrinebergs Lanthushållsskola och första rektor blev Elisabeth de Vylder. År 1928 kunde flickor och pojkar gå tillsammans på skolans långa kurser.

Läs mer om Elisabeth De Vylder på Svenskt kvinnobiografiskt lexikons hemsida: www.skbl.se

Elisabeth De Vylder. Bild: Svenskt kvinnobiografiskt lexikon.

Källor:

Kvinnan höjer sin röst i församlingen ur falkenbergsboken "Kommunalt sekel 1866-1965" om de första kvinnorna i stadsfullmäktige, år 1934.

Vita bandets tidning 1921, Arkivet Varberg.

Vita bandet, avhandling av Åsa Bengtsson.

Hallands Nyheter Tankar vid Tullbron av Torsten Andersson 2009-04-28.

Lyssna gärna på hur det kom sig att Katrinebergs folkhögskola införde utbildning för kvinnor i bildspelet "Ett halländskt fotografi berättar"

Nästa sida:

Tidningen Hallands söndagsbilaga år 1900 med reportage från Katrinebergs folkhögskolas kvinnliga utbildning.

HALLAND.

Nr 36.

Söndagsbilaga.

9 Sept. 1900.

Hallands läns folkhögskola.

Vi gjorde en dag i somras ett litet besök vid Hallands läns folkhögskola å Katrineberg, hufvudsakligast i syfte att skaffa oss någon *personlig* erfarenhet om den *qvinnliga* folkhögskolans arbetssätt och resultatet af dess verksamhet. Man har ju hört så olika meningar uttalas derom. Under det att mot den *manliga* folkhögskolan numera ej gerna några anmärkningar göras eller något klander uttalas, får man deremot än i dag rätt ofta höra den *qvinnliga* folkhögskolans nytta ifrågasättas och bestridas; ja man kan få höra, att den rent af verkar skadligt och därför bör motarbetas.

En hvar som personligen tagit någon kännedom om arbetet vid skolan, stannar ej ett ögonblick i tveksamhet om, hvad som kan vara grunden till detta motstånd och denna ogenhet mot den *qvinnliga* folkhögskoleundervisningen: grunden är helt enkelt *bristande kännedom* om hvad den *qvinnliga* folkhögskolan åsyftar och hvad den uträttar samt under hvilka former den arbetar.

Vi vilja därför på det lifligaste rekommendera ett besök vid skolan under den tid undervisningen pågår. Derigenom skall mången *missuppfattning*, ja kanske fördom undanrödjas, ty en hvar besökare skall föra med sig hem den fulla öfvertygelsen, att den *qvinnliga* folkhögskolan har, lika väl som den *manliga*, sin stora uppgift att fylla och att den därför förtjenar allt understöd och omhuldande.

Vi återgifva här ofvan en fotografi af länets folkhögskolas hem å Katrineberg. Bilden ger ju ett värmande intryck af hemtrefnad; och om trefnad talade allt vid anstalten. Man såg snart

sagdt hvarstädes spår af en ordnande hand, ej blott af föreståndarens, utan äfven af *qvinnliga* händer, hvilkas medverkan icke gerna kan dölas. Det var ju också en *qvinnlig* undervisningskurs som pågick, hvadan det var *lärarinorna* och deras verksamhet, som nu trädte i förgrunden.

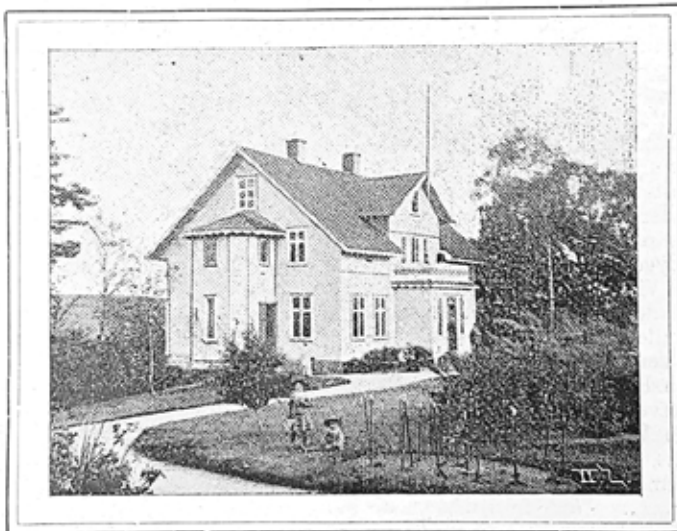
Såsom text till vår bild från Katrineberg skola vi söka i all korthet skildra

En dag vid den qvinnliga folkhögskolan.

Det är vid 7-tiden en sommarmorgon. Inne i skolsalen sitta elever i spridda grupper; det läses, skrives och handarbetas. Det glada samspråket afbrytes då och då af en frisk sång. Flitiga slag höras från väfstolarne uti rummen bredvid, der arbetet varit i full gång sedan mer än en timme.

Men nu slår kl. 8, och den »obligatoriska» skoldagen börjar. Först morgonbön och så följer lektion eller

snarare föredrag i historia. Det är grunddragen af romarfolkets öden, som framställas. De karaktärsbilder af detta folks märkesmän, som tecknas, gifva oss en liflig föreställning om de stora sedliga egenskaper, som under dess storhetstid inbebodde hos detta märkvärdiga folk och gäfvö det kraften att mura upp denna väldiga statsbyggnad, som än i dag väcker häpnad. Beundrande lära vi så känna romarfolkets djupa vördnad för gudarne, dess pligttrohet och laglydnad, dess gränslösa offervillighet, när det gällde det allmännas väl, dugligheten och kraften hos de romerska mödrarne o. s. v., och vi erhålla en aning om de krafter, som måste bära upp ett samhälle, som skall ega bestånd och utvecklas.

Katrineberg.

Falkenberg

Ester Tellander i Falkenberg

Ur Riksarkivet, "Falkenbergs Kvinnoklubb" Soc dem Kvinnoförbundet.

År 1919 gick en uppmaning ut från Soc dem Kvinnoförbundet till landets arbetarekommuner att det skulle medverka till att kvinnoklubbar bildades i landet.

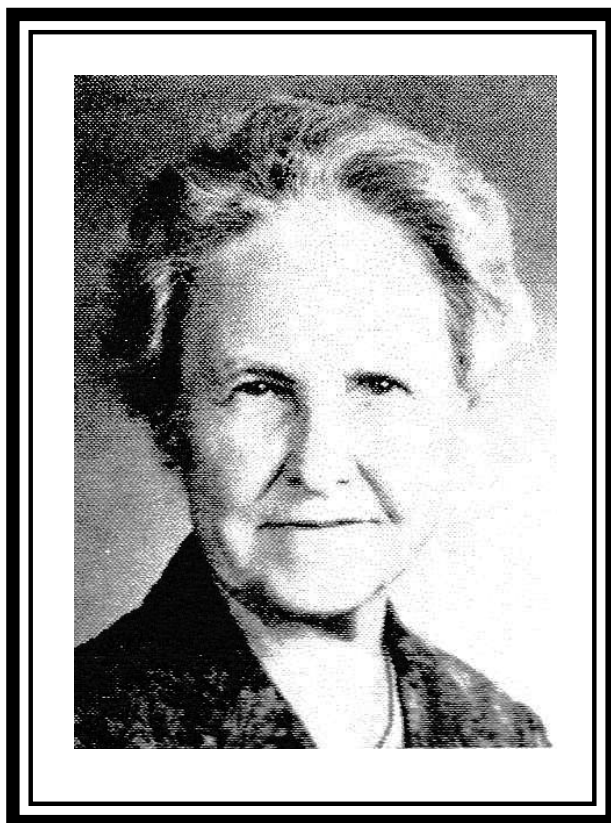
Falkenbergs arbetarekommun hörsammade den uppmaningen och kallade till möte den 12 mars 1919. Av protokollet från detta möte framgår att diskussionens vågor gått rätt höga, långt ifrån alla närvarande kvinnor var för en separat kvinnoklubb, utan man tyckte att ett direkt medlemskap i arbetarekommunen var att föredra. Det framstår emellertid klart att arbetarekommunens ledning helst såg att en kvinnoklubb bildades och så blev även fallet på kvällen den 12 mars 1919.

Falkenbergs första kvinnliga ordförande

Klubbens första ordförande blev Ester Andersson, mer känd med efternamnet Tellander och klubben fick vid starten 35 medlemmar.

Arbetsuppgifter saknades inte och intresset hos flertalet var det inget fel på. Medlemmarna var ju nya på området och det tog ju sin tid att sätta sig in i olika frågor. Men trots detta berättar protokollen en hel del. Bl a var man inom klubben duktiga på att värva nya medlemmar. År 1937 tog man första pris i distriktets medlemsvärvningskampanj och 1943 förbundets. Första pris bestod av en veckas fri vistelse och resa till Bommersvik, dit också klubben sände 1 medlem. Som för alla andra föreningar och klubbar var ekonomin ett stort problem.

Mycken tid gick åt till att lösa penningfrågan ex. genom att arrangera fester. År 1920 gav en sådan fest ett överskott på 280 kr. Under denna tid en svindlande summa.

*Ester Tellander. Bild: Falkenbergsboken
"Kommunalt sekel 1866-1965".*

År 1920 diskuterades uppsättandet av kvinnliga kandidater till stadsfullmäktigevalen samma år. Klubben föreslog 2 kandidater vilka också kom med på ett hörn, men dock bara på ett hörn. Först fjorton år senare fick klubben med en representant i stadsfullmäktige, nämligen ordförande Ester Tellander. Vid 25-års jubileet 1944 hade klubben ett tiotal medlemmar i olika nämnder och styrelser. Hallands Socialdemokratiska kvinnodistrikt bildades efter en motion från Falkenbergsklubben.

Sexualundervisning och nykterhetsfrågan diskuterades

Tittar man tillbaka i gångna tiders protokoll finner man att många viktiga frågor varit uppe på klubbmötena i form av föredrag eller diskussioner. Redan för fyrtio år sedan diskuterade man sexualundervisningen i skolorna och nykterhetsfrågan i anledning av förbundsomröstningen 1922 blev också ett "hett" debattämne.

Året efter, 1923, kom skolhusfrågan i Falkenberg upp och detta engagerade många klubbister, liksom debatten om fri skolmaterial.

Ett debattämne som är aktuellt även i våra dagar, nämligen "föreningslivets inverkan på familjelivet" var uppe till diskussion redan på 40-talet.

Från ett protokoll 1926 läser man att klubben diskuterat "fotbollsraseriets skadliga inverkan på ungdomen". Tyvärr framgår det inte riktigt vad skadan gällde, men man får väl förmoda att det var läxläsningen man värnade om. Men i klubben ansåg man tydligen inte att det bara var idrotten som var skadlig för ungdomen på 20-talet. En gång behandlades frågan om hur länge barn under elva år skulle få vara ute om kvällarna. Det som föranledde debatten var "gamla Furet" och attraktionerna där. Klubbmötet kom fram till att efter kl 21.00 fick inga under elva år vistas i eller bli insläppta i Folkparken. Om detta ledde till efterrättelse säger protokollet inget.

Semesterhem för utarbetade kvinnor

En stor fråga togs upp till behandling i klubben 1931. Det var en önskan om att ett semesterhem skulle startas, dit klubbisterna kunde åka någon vecka och vila upp sig från hushållsbestyren.

Det hela utmynnade i att klubben antog en motion som föreslog startandet av "Arbetarkvinnornas semesterhem". På distriktskonferensen 1932 kom motionen upp, men avslogs. Man gav sig inte utan kom igen 1937 och då togs frågan upp på allvar. För att finansiera semesterhemmet, som för övrigt hette "Solvik" och låg i Fegen, gjorde klubbens medlemmar verkligt stora insatser. Bl. a. samlade man kapsyler som sedan såldes. Vid ett tillfälle har enligt protokollet försålts för 216 kronor och mycken möda ligger bakom detta resultat.

Många medlemmar har under årens lopp fått vila och vederkvickelse på Solvik, men tiderna förändrades. Bilen blev allt vanligare även i arbetarfamiljerna och detta bidrog till att man beslöt att sälja Solvik. Avkastningen förvaltas av distriktet som varje år delar ut stipendier i form av semester och studiebidrag.

Varberg/Falkenberg

Gärda Svensson i Vinberg

Av Eva Svederberg ur tidningen I Halland nr 1 2018.

Gärda Svensson, som var min faster, föddes den 30 augusti 1895 och dog vid 89 års ålder, den 16 juni 1985. Gärda växte upp som nummer tre av 10 syskon, barn till Sven och Jenny Andersson i gården Hästhagen (Folkared 6:4, 2:19) i Sibbarps församling.

Efter 6-årig folkskola och fortsättningskola i hemsocknen Sibbarp, reste Gärda vid 19 års ålder, våren 1915, till Katrinebergs folkhögskola, Vessigebro, där hon först studerade på lanthushållsskolan och därefter deltog i folkhögskolekurser.

Flyttade till Vinberg

Gärda gifte sig 1921 med lantbrukare Daniel Svensson (1897 – 1965), Björnåsgård (Björnås 2:14), i nuvarande Vinberg-Ljungby församling. Gärda och Daniel fick söner Björn Björnvad (f. 1922), Bertil Björnvad (1924 – 2009) och Torgny Björnvad (1926 – 2010).

Sverige på 1930-talet var ett årtionde som präglades av knappa resurser, inte minst på landsbygden. Gärda visade tidigt ett stort engagemang för att förbättra landsbygdskvinnornas situation. Det hedrar maken Daniel och ledande företrädare för Bondeförbundet i Halland att de helhjärtat stöttade Gärda i hennes samhällsengagemang.

I en intervju uttalade sig Gärda Svensson så här om sitt politiska uppvaknande:

"Det var ju så att det var oerhört svåra ekonomiska kriser på 20- och 30-talen. Det var konkurser och ekonomiska svårigheter och så gott som alla led ont. Oftast var det ju kvinnor och barn som blev särskilt utsatta under detta tidsskede.

Jag kan nog säga att jag upplevde en stark känsla av handlingskrav och det passade in med det uppvaknande som börjat ske bland jordbrukarna på det ekonomiska och fackliga området i hela landet

*Gärda Svensson år 1955 i tidsskriften
"Budkavle" efter 10 år i riksdagen.*

Vänd.

och inte minst i Halland. Att det måste ske också politiskt stod klart för mig. Det var på något sätt ett uppvaknande och det var också andra kvinnor här som kände så.”

Ur Maj Larsson, 1973, *Kvinnor i tidsspegel*, s. 28. Stockholm: LTs Förlag).

Bildade föreningar

Gärda var år 1932 med om att bilda den första avdelningen av Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund (SLKF), Falkenbergsortens avdelning, och blev dess första ordförande. Tillsammans med en annan engagerad halländska, Astrid Pettersson, reste hon omkring och bildade SLKF-föreningar runt om i Halland.

På ett stort möte med mer än 400 deltagare i Falkenberg i november 1932 bildades Hallands distrikt av SLKF. Gärda blev dess ordförande och innehade denna post i hela 30 år. Vid Bondeförbundets riksting i Karlstad i juni 1932, då nobelpristagare Selma Lagerlöf var huvudtalare, fattades beslut om att en kvinnoorganisation skulle bildas.

Året därpå, i juni 1933 vid Bondeförbundets riksting i Halmstad, grundades riksorganisationen Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund (SLKF) med representanter för sju distrikt från olika delar av landet. Redan då noterades att SLKF hade 4700 medlemmar i 75 avdelningar.

Gärda Svensson utsågs till SLKF:s förbundssekreterare med förbundsexpeditionen placerad hemma på Björnås gård. Där fanns den kvar till 1950, då den flyttades till Stockholm. Gärda förblev SLKF:s förbundssekreterare fram till 1966 och var med vid namnbytet till Centerns Kvinnoförbund 1963, Centerkvinnorna sedan 1989.

Kvinnor hade det tufft

Gärda Svensson var verkligen en kvinnosakskvinna och en fanbärare för landsbygdens kvinnor. Kvinnornas arbetssituation på landsbygden var mycket svåra, med jordbruksarbete varvat med barnomsorg och hushållsarbete i ofta omoderna bostadshus.

På 1930-talet verkade SLKF för hjälp till finansiering av välbehövlig upprustning av kök med till exempel vatten och avlopp. Som representant för Bondeförbundet, deltog Gärda i det kommunala arbetet i hemsocknen Ljungby, bland annat som ledamot i socialnämnden.

År 1945, samma år som Gärda firade sin 50-årsdag, invaldes hon till Bondeförbundets första kvinnliga riksdagsledamot och satt i Riksdagens Första kammare för Kronobergs och Hallands län åren 1945 – 1963.

Vid 68 års ålder, och med ålderns rätt, drog sig Gärda då tillbaka från rikspolitiken. Under de arton år hon satt i riksdagen för Bondeförbundet, Centerpartiet från 1957, var hon de första tio åren (1945-1954) partiets enda kvinnliga representant. Gärda tillhörde bland annat riksdagens lagutskott och var statsrevisor. Under åren i riksdagen skrev Gärda 122 motioner med tonvikt på socialpolitiska frågor. Hennes första motioner handlade om ökning av antalet provinsialläkare (primärvårdsläkare) och ett förslag om utredning av barnomsorg för att underlätta landsbygdskvinnors yrkesarbete.

Semestrar för husmödrar

Gärda's första anförande i riksdagen handlade om statsanslag till husmoderssemester utifrån motivet att det var förebyggande hälsovård. Anförandet resulterade i beviljade anslag att användes till semesterhemsverksamhet för landsbygdens kvinnor.

SLKF (Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund) i Halland hade redan 1932, dvs. samma år som det grundades, över 2000 medlemmar och växte snabbt. En idé som Gärda redan i organisationens barndom förde fram var semester för landsbygdens husmödrar. I Halland startade en försöksverksamhet med semesterveckor för lanthusmödrar på Katrinebergs folkhögskola 1936, vilket föll väl ut.

Med SLKF:s många medlemmar i Halland fanns en ekonomisk bas för att köpa ett semesterhem 1945, vilket blev Villa Terra i Falkenberg.

I anslutning till att Villa Terra firade 10 år hösten 1955, publicerades ett reportage om semesterverksamheten (Hallands Nyheter 12/8 1955, s. 4). De semestrande lanthusmödrarna, som kom från hela landet, prisade sina lediga dagar i Villa Terra.

Fru Helga Johansson från Boden uttalade sig så här:

– Jag är nu över sextio år och har haft sju barn, men aldrig förr har jag haft någon semester.

Semesterhemsverksamheten i Villa Terra omfattade även kursverksamhet och reflektioner kring politiska frågor för att stärka kvinnornas position i vardagslivet och i samhället i stort. Snart hade SLKF en omfattande semesterhems- och kursverksamhet för landsbygdens kvinnor över hela landet. SLKF avvecklade sitt sista semesterhem på 1970-talet.

Propagerade för äkta grädde

Gärda engagerade sig naturligtvis även i lantbrukens intresse, som t.ex. då hon blev kallad för ”Grädd-Gärda” i tidskriften SE (nr 50, 1950, s. 20-21) när hon protesterade mot fettemulsioner, som användes i stället för äkta grädde under krisåren på 1940-talet.

Efter krisåren tyckte Gärda att det var dags att sätta punkt för fettemulsioner och pläderade för användning av enbart äkta grädde. Ett annat exempel på motioner i första kammaren var att Gärda tillsammans med partikamrater åren 1961, 1962 och 1963 motionerade om inrättande av ett Seminarium för huslig utbildning i södra Sverige. Motionerna antogs inte.

Under åren som riksdagsman representerade Gärda Svensson Centerpartiet och Centerns kvinnoförbund i bland annat Medicinalstyrelsen, Föreningen mot kräftsjukdomarna (cancer), Hemmets forskningsinstitut, Jordbruksnämnden och Rädda Barnen. Gärda var även aktiv i en organisation för nordiska landsbygdskvinnor.

Gärda hann även engagera sig i lokalpolitiken hemma i Halland och hon var ofta ute i bygderna runt om i Sverige och talade inför partisympatisörer.

När min far Sven Evert Svederberg, Gärda's yngste bror, drev lantbruk i byn

Gärda Svensson i hembygdsdräkt vid en midsommarfest år 1962. Foto: Privat.

Vartofta-Åsaka i Västergötland medverkade Gärda i en hembygdsfest där i mitten på 1950-talet. Under besöket bodde Gärda hos oss och jag minns att hon hade med sig små presenter till oss barn. Gärda var en gladlynt och engagerad talare som gjorde intryck på hembygdsfesten. Jag har ett odaterat tidningsutklipp ur Falköpings Tidning från besöket, där Gärda finns på bild i kretsen av lokala kommunalpolitiker.

Ingrep i Palmes tal

Ett anekdotliknande reportage från riksdagen, publicerad i Göteborgsposten (GP) 1959 under rubriken "Kvinnans nya roll", är ännu ett sätt att belysa Gärda Svenssons karaktär.

"Kvinnans roll i det politiska livet är omvittnad.

Hr Dickson i andra kammaren har bekänt att han förfärats över upptäckten. Men hittills har han nöjt sig med att avslöja utländska företeelser. Inte ens hr Dickson torde ha tagit anstöt av den roll, en kvinna spelade under fredagens debatt i första kammaren.

Det var den gladlynta Gärda Svensson som svarade för prestationen. Hon ingrep på ett sätt som bör få stor betydelse för den framtida svenska politiken. Ingripandet skedde när statsministerns sekreterare hr Olof Palme talade. Han berättade för kammaren vad socialism är för något och han berättade med omsorg och iver. Kammaren lyssnade så som man lyssnar till ungdomens visdom.

Den ivrige talaren eldade upp sig allt mer. Han ömsom stack händerna i byxfickorna, ömsom drog dem genom hårtofsarna. Ivern kom hans bänk att kännas trång. Han hoppade ut i gången. Då sträcktes från bänken bakom ut en hjälpende hand. Med ett stadigt grepp återfördes den ivrige till bänken. Det var Gärda Svensson som introducerade denna kvinnans nya roll i det politiska livet."
(Göteborgsposten, 9/11, 1959)

En kvinnors välgörare

Min faster Gärda gillade att styra och ställa i största allmänhet och försökte även ordna för syskonbarnen. Som den kvinnosakskvinna hon var, stöttade hon i synnerhet sina kvinnliga syskonbarn. För min egen del ordnade Gärda, genom sina kontakter, ett sommarjobb för mig i Tyskland när jag var 15 år och behövde öva upp mina tyska språkkunskaper.

Sommaren därpå var jag barnflicka för Gärdas barnbarn hos hennes son och sonhustru utanför Stockholm. Gärdas stolthet var inte att ta miste på när jag långt senare, åren 1972 – 1975, var föreståndare för Centerns kvinnoförbunds hushållsskola i Etiopien.

Hylte

Färgaryds första politiker

Av Eva Svensson & Birgitta Holmén, Långaryds hembygdsförening.

Biografi över de första kvinnliga ledamöterna i fattigvårdsstyrelsen Färgaryd.

Komministerfru Ellen Olsson

Ellen Sofia Olsson född Wirell den 18 januari 1872 i Wäxjö stadsförsamling.

Gifter sig den 17 oktober 1906 med komminister Carl Johan Ludvig Olsson född 1864 i Johannes Stockholms stad.

Sonen Hugo Carl Johan föds den 1 mars 1908 i Hvetlanda.

Sonen Folke Johan Emanuel föds den 24 juli 1910 i Dalskog, Näfvelsjö socken

Däriifrån kommer familjen till Färgaryd Lilla den 1 maj 1918.

Komministerfrun väljs in som ledamot i fattigvårdsstyrelsen 1918-12-17 där hon sitter tills maken får en tjänst i Fryele socken och de flyttar dit den 27 december 1920.

Barnmorskan Sabina Nilsson

Ida Sabina Nilsson född Olsson den 17 februari 1875 i Stenkyrka församling, Göteborg och Bohuslän, dotter till Mathias Olsson och hans maka Christina Rutgersdotter.

Den 6 september 1878 flyttar familjen till Törreby öfre i Jörlanda socken, Göteborg och Bohuslän.

Tidigast vid fyllda 20 år kan hon söka till barnmorskeutbildningen och efter att hon klarat inträdesförhör, uppvisande av pastors betyg, läkare-bewis och eventuellt intyg om att hon hade medel för sitt uppehälle under lärotiden och till inköp av nödiga instrumenter efter lärokursens slut antas hon av Sundhets-Collegium till barnmorskeläroanstalten i Göteborg där professor Carl Magnus Ullman var lärare.

"Lärotiden var minst nio månader och fördelades i tvänne lästerminer utan uppehåll för de praktiska öfningarna under mellantiden. Afgångsförhör hålles offentligen i närvaro af tvänne utaf Sundhets-Collegium dertill förordnade Läkare. Omedelbart efter slutadt förhör bestämmer och tillkännagifver Läraren de betyg, hvaraf hvarje lärning gjort sig förtjent. Betygen för kunskaper och färdigheter intagas i det af Läraren utfärdade Barnmorskebrevet. Godkända barnmorskor måste avlägga ed."

(Källa: Svenska Barnmorskor Svenska Yrkesförlaget A.=B 1940)

Vid 23 års ålder kom hon den 17 november 1898 som Barnmorska till Hallaböke, Femsjö socken och inhystes av virkeshandlare Karl August Johansson. Här bodde hon till 28 januari 1907 då hon flyttade till Högseryd, Färgaryds socken.

Hon hyr avsöndrad lägenhet kallad Fridhem N:o 1.

Vänd.

Den 28 december 1912 gifter hon sig med Handlare Gustav Adolf Nilsson född 24 oktober 1883 i Södra Sandsjö, Kronobergs län.

Maken övertar lägenhet Nyhem under Högseryd efter fadern Handlare August Nilsson.

Sonen Erik Gustaf Lennart föds den 28 juni 1914 på Göteborgs barnbördshus i Annedals församling. Han kommer att jobba som chaufför.

Dottern Hildegard Maria Elisabet föds den 23 juni 1916 i Färgaryd. Hon blir handelsbiträde.

Vid kommunfullmäktige 1918-12-17 väljs Sabina till ledamot i fattigvårdsstyrelsen där hon kom att sitta i många år.

Hon blir också distriktsbarnmorska.

1933 tar Sabina och Gustav Adolf emot en fosterdotter från Södra Unnaryd, Berta Margareta Ekman född 15 november 1925.

1934 tar de en fosterpojke från Högsäter, Älvsborgs län, Helge Rutger Sten Hansson född 6 december 1922 i Färgaryd. Han flyttar tillbaka till Högsäter 20 april 1936.

Ledamot Karolina Jönsson

Karolina Jönsson född Bengtsdotter den 6 april 1864 som dotter till hemmansägarna Bengt Johansson och Christina Larsdotter i Sonhult, Färgaryd.

1892 gifter hon sig med sonen i granngården, Nils Cornelius Jönsson född 17 maj 1853. De tar över gården efter makens mor som är änka.

Den 28 juli 1894 föds sonen Jöns Karl Albert.

Den 10 juli 1896 föds dottern Lydia Maria Charlotta.

Den 1 oktober 1898 född dotter Elsa Christina Brith.

Den 29 januari 1901 föds dottern Inges Naemi Bernhardina.

Karolina blir änka den 8 september 1916 då maken dog av hjärtfel.

Karolina blir invald som ledamot i fattigvårdsstyrelsen när komministerfun flyttar i december 1920.

Suppleant fröken Hanna Ström

Johanna Helena Ström född 21 december 1867 i Gytterp Nora bergsförsamling i Örebro län. Dotter till skogvaktare Anders Ström och Johanna Ulrika Nordin.

Som sköterska kom hon till Fattighuset i Färgaryd den 23 oktober 1915.

När hon blir invald som suppleant i fattigvårdsstyrelsen 1918-12-17 är hon Försörjningshemsförestånderska. Hon sitter kvar tills hon flyttar den 27 oktober 1924 till Ljushult, Älvsborgs län.

Fattigvårdsstyrelsen sammanträdde var tredje månad på ålderdomshemmet.

Hylte

Ester Gustafsson i Långaryd

Av Birgitta Holmén, Långaryds hembygdsförening ur "Personer vi minns".

Ester Maria Gustafsson var född på Sjöbo, ett torp under Långaryds Prästgård den 20 juli 1889. Hon var dotter till torparen och kyrkvaktmästaren Gustaf Gunnesson och hans hustru Clara Johannesdotter och föddes som nummer sju i en syskonskara på åtta barn, varav en son dog som barn.

Ville mer än hushållsarbete

Vid 15 års ålder anställdes hon på Charlottenlund, Gassljunga som hjälp i hushållet mm. Hon slutade där den 30 april 1906 med goda vitsord.

Nästa anställning varade ett år mellan 24 april 1906 till 24 april 1907, då hos en komminister i Linnered. Även där fick hon mycket fint betyg för synnerligen gott uppförande och särskild skicklighet i hushållsgöromål.

Så följde ett år med hushållsarbete i Göteborg, även det med gott betyg. Men Ester ville mer än att arbeta i hushåll.

Gick till Stockholm och utbildade sig

Hon vandrade och liftade med hästskjutsar till Stockholm och mellan den 15 juli 1908 – 18 december 1910 genomgick hon en kurs i den allmänna förlossningskonsten.

Hon examinerades den 20 december 1911 och fick legitimation som barnmorska två dagar senare. Därefter följde undervisning i skyddskoppsympning och instrumental förlossningskonst som hon var klar med i mars 1912. Under denna tid arbetade hon också som biträdande barnmorska vid Stockholms barnbördshus

Esters första arbete som barnmorska blev ett vikariat på barnbördsavdelningen Malmö Allmänna sjukhus mellan maj och september 1912. Därefter blev hon anställd som

Barnmorskan Ester Gustafsson. Bild: Långaryds Hf.

Barnmorskan Ester Gustafsson längst till höger bild. Bild: Långaryds Hf.

barnmorska i Gunnarps socken mellan 14 februari 1913 – 1 december 1914.

Mellan december 1914 och december 1920 var hon sedan stadsbarnmorska i Sölvesborg för att därefter bli utsedd till distriktsbarnmorska i Sölvesborg. Under denna tid genomgick hon en repetitionskurs i Malmö i november 1924. Ester tog körkort redan 1926. I Sölvesborg stannade hon sedan till och med januari 1931 då hon sökte sig hemåt till sin födelsebygd. I betyget skriver stadsläkaren Stern:

”att hon på ett synnerligen utmärkt sätt skött sin plats”.

Året innan hon flyttade åter till hembygden skänkte hon en mycket fin 10 meter lång duk till altarrunden i Långaryds kyrka, vilken hon sytt och broderat.

Åter i Hylte

Den 1 februari 1931 anställdes hon som distriktsbarnmorska i Färgaryds och Femsjö kommuner i Hylte distrikt där hon var kvar till sin pension 1956. Lönen i början var 450 kronor kontant om året, fri bostad om ett rum och kök, fri telefon och 100 kronor till förbrukningsartiklar.

Ester bosatte sig i Hyltebruk och bodde på några olika platser inom samhället. Först i ett av brukets tjänsteboställe i första ”Nittebobacken”. Sedan flyttade hon till en lägenhet på andra våning till Hagmans bageri, i backen vid torget. I sin lägenhet tog emot mödrar som skulle föda och för annan rådgivning. Där förlöste hon bland andra sin brorsons hustru Viola när sonen Håkan kom till världen 1942. Detta år hjälpte hon också Birgitta Thorsson i Hyltebruk till världen.

Hon var en företagsam kvinna och lät bygga en villa på Storgatan 1. Där bodde hon sedan bara tills hon cirka 1944 byggde huset Soltäppan på Långaryd Klockargårds marker och flyttade hem till sin födelseförsamling.

För att ta sig fram till sina skyddslingar skaffade hon en cykel med pakethållare både fram och bak där hon kunde lasta sina båda stora "barnmorskeväskor", en med instrument och andra grejor och en med fettvadd, bomull och på senare tid cellstoff. Hon hade stark vilja och betraktades som ganska sträng, men godhjärtad.

Offrade sin bröst för yrket

Ester var ganska kraftigt byggd och hade stora bröst vilka hon tyckte bara hindrade henne i hennes arbete. För att på bästa sätt kunna hjälpa de födande kvinnorna lät hon operera bort bröstet, vilket visar hennes stora omsorg om sina patienter. Hon har berättat att hon har hjälpt över 3 000 små bebisar till världen. Ett stort tackbrev med guldskrift från 44 kvinnor i trakten vittnar om den stora tacksamhet som många kvinnor kände, för att hon alltid ställde upp med stor omsorg.

Bland grannar och vänner i Långaryd var hon omtyckt. Hon ställde alltid upp när något krånglade. Hon styrde och ställde när hon tyckte något var fel, men alltid rakt och ärligt. Även om Ester var sträng och bestämd vann hon människornas vänskap och aktning. Hon var rättvis och ville inte att någon skulle bli förbigången. I god tid skrev hon sitt testamente för att hennes kvarlåtenskap inte skulle ställa till med ovänskap i slakten efter hennes bortgång. Trots att hon inte hade några barn hade hon 22 arvingar, syskon och syskonbarn.

När krafterna började tryta flyttade hon in på Höstro fram tills hon blev sämre och fick komma till Hyltebruks sjukstuga där hon slutade sina dagar den 9 april 1979.

Huset Soltäppan hade hon testamenterat till brorsdottern Lisa, ett löfte som hon gett i samband med att Lisa fick bryta sin förlovning och stanna hemma för att ta hand om sina föräldrar när de inte längre klarade sig själva.

Hennes väl bevarade tjänstgöringsbetyg mm, anteckningsböcker från många förlösningar i bygden och andra platser, instrumenten som användes och två stora "barnmorskeväskor" finns tillvarataget av brorsdöttrarna Lisa och Greta som lämnat alltsammans till Långaryds Hembygdsförening för framtida vård.

Barnmorskan Ester Gustafssons körkort från år 1926.

Hylte

Hildur Branting i Långaryd

Av Bertil Holmén, Långaryds hembygdsförening ur "Personer vi minns".

Syster Hildur – Långaryds egen "doktor".
"Gå till Syster Hildur -hon kan säkert hjälpa dig" –
så sa man allmänt här i bygden. Vem var hon
då – hon som gav så många – så många minnen.
En liten bakgrund kanske behövs.

Dotter till en banmästare

Hildur Johanna Lovisa Branting var född den 27 oktober 1890 i Skillingaryd och dotter till banmästaren Anders Johan Olsson Branting och Britta Bernhardina Branting. 16 dagar innan Hildur föddes dog hennes pappa av tarmvred, 41 år gammal och efterlämnade hustrun med sju barn och höggravid med det åttonde.

Mamman klarade upp situationen och Hildur fick utbilda sig till distriktssköterska. Den 5 januari 1925 kom hon till Långaryds socken med placering på sjukstugan. Den var inrättad i huset Västerliden, kallat "Epedemien", och låg strax intill Höstro. Där bodde hon också fram till 1938 då en omorganisation gjorde att hon fick flytta in sin mottagning till ett rum på Höstro. Där bodde hon också på andra våning under något år medan hon och föreståndarinnan på Höstro, Elsa Tell, lät bygga huset Granliden strax intill.

Selma Andersson. Bild: Privat.

Minnen av Hildur från krigsåren

Jag vill börja med de minnen jag har från min skoltid. Jag gick i skolan under andra världskriget. I augusti 1939 började jag skolan och den förste september bröt kriget ut. I maj 1945 blev det fred och i juni slutade jag skolan. Syster Hildur var skolsköterska och kom till skolan, jag tror det var en gång om året. Då vägdes vi och längden mättes och så tittade hon så öronen var rena. Hon tittade nog också i hårbotten – om vi hade löss –

men det hade vi aldrig. Hörsel och syn kontrollerades också. Jag tror att fötterna kontrollerades – om man var plattfotad och behövde hålfotsinlägg. Vi blev också ”calmette-vaccinerade”, som många var rädda och gruvade sig för, eller så var det tuberkulinprovet – som också gjorde lite ont.

Kanske det var Syster Hildur som ordnade så att vi under en tid i skolan fick fisk-leverolja. Vi hade en sked liggande i bänken och så kom läraren med en flaska och fyllde på i skeden som sedan slickades av väl och lades tillbaka i bänken – ”det var då då”. Vi fick också järnpiller som jag minns smakade vedervärdigt. Det var kanske för att maten under ransoneringstiden inte var fullvärdig som hon tyckte att det behövdes lite tillskott.

Med Syster Hildur till doktorn

Jag hade i barndomen lite andningsbesvär orsakade av polyper på halstonsillerna. Det var några till i skolan som hade samma problem. Syster Hildur följde då med oss i Lundbergs gengasdrivna taxi till doktor Diamant på Halmstads lasarett för operation.

Jag minns inte så mycket av operationen – ett litet ingrepp som nog gick bra. Men att Syster Hildur bjöd oss på mat på EPA efteråt, det har jag ett klart minne av. Vi fick sitta på höga pallar vid en disk och äta köttbullar och potatismos.

Jag minns också att när vi åkte på Nissastigen, vid skärningen lite hitom Spenshult, fanns det stora två meter höga stenar uppresta med bara en smal passage emellan. Passagen var så smal att dåtidens lastbilar precis kom igenom. Det var stridsvagnshinder på denna strategiska plats med hög brant på ena sidan, järnväg och Nissan på den andra.

För att hjälpa mina andningsbesvär hade vi tidigare där hemma fått ett råd av Syster Hildur att i en skål med kokhett vatten droppa lite terpentin, sedan fick jag med en duk över huvudet sitta och andas in terpentinångorna. Om det hjälpte har jag inget minne av, men jag har sedan dess slutat sniffa.

”Långaryds egen doktor”

Syster Hildur hade allt sedan 1938 sin mottagningslokal på Höstro. Runt villan Granliden ordnade hon och Elsa Tell en vacker trädgård där de bland annat planterade var sin rhododendronbuske som lär ha varit de första här i trakten. De växte så småningom ihop och är nu mycket stora, cirka fem meter i diameter. Hildur tog körkort och hade en liten beige bil, kanske en Opel och sedan en Volvo Amazon 63 års modell.

Här följer nu en skildring om Syster Hildurs kunnighet som ”läkare”. – Astrid Johansson i Boarp, 94 år, berättar om hur Syster Hildur räddade livet på hennes och Ingemars då ett och halvåriga dotter Inga-Maj:

”Dottern fick hastigt kramper, någon sorts feberkramp. Ingemar satt med henne i famnen och hans moster Inga som bodde på andra våningen i huset kom ner. Försämringen gick fort så efter ett tag sa Inga: ’nu är det nog slut med henne för ögonen började kränga runt.’ De ringde ilsamtal till Syster Hildur, (man kunde på den tiden ringa ilsamtal som bröt andra pågående samtal).

Vänd.

‘Jag vet inte hur fort hon körde’ - sa Astrid – ‘för efter bara några minuter var hon framme.’ Hon konstaterade snabbt vad det var för sjukdom och ringde till doktor Sigge på Unnaryds sjukstuga och beskrev sjukdomen. Då sa han: ‘vi har ingenting vi kan göra – men jag skall ändå skriva ut ett recept på medicin’.

Ingemar slängde sig på motorcykeln och åkte till Unnaryd efter medicinen. Astrid fick order om att stoppa motorcykeln en bit bort på hemvägen, för motorljudet kunde störa flickan. Syster Hildur matade henne sedan med en liten sked, medicinen och lite vätska. Hon höll på så och pyssla om henne ända till halv åtta på kvällen, hon hade kommit redan halv ett. När hon kom hem ringde hon och sa att ‘medicinen gör att dottern nog inte kan kissa för vätskan går ut i kroppen.’

Syster Hildur kom tillbaka dagen efter för att se hur det var med flickan och ringde sedan flera gånger tills hon blev bra. Astrid höjde syster Hildur till skyarna, för att hon räddade livet på deras dotter.

Över huvud taget låg omsorgen om Socknens barn Syster Hildur varmt om hjärtat. En annan berättelse: Kvarnagård var en kronogård som arrenderades av Alfred och Selma Eriksson. När de fick barn ställde Hildur krav på ägaren, Kronan – att det måste byggas nytt hus på gården – ”för det var farligt för barnen att bo i detta gamla dragiga hus”.

Stort samhällsintresse

Syster Hildur var mycket engagerad i bl.a. Röda korset. Hon tog också initiativ till att den 10 augusti 1942 bilda Långaryds Lottakår. Till Lottachef utsågs Gunhild Karlsson Nissaryd. Hon hade ingen telefon, vilket ju var nödvändigt. Min far hjälpte då till med att hugga stolpar, bygga telefonledning och dela kostnaden. Därmed fick vi komma och använda telefonen. Några år senare när vi ville ha egen blev det A och B telefon, vilket var vanligt på landsbygden, vi fick B.

Lottakåren hade under kriget mycket övningar och stor verksamhet. Vid något tillfälle utspisades 400 hemvärnsmän ute från ett fältkök. Under Syster Hildurs ledning bildades något senare en Samaritkår som hade hand om sjukvården. Hon var också med och undervisade vid deras olika övningar.

Husmodersföreningen var också en livaktig förening på den tiden med stor verksamhet. De spelade bland annat teatern ”Porträtten” av Anna Maria Lenngren. Syster Hildur, tillsammans med syster Elsa Tell, gjorde hon resor neråt Europa bl.a. till Paris och även till Egypten.

Syster Hildur blev Långaryd trogen ända till sin död den 15 januari 1967. Vi lite äldre Långarydsbor minns med tacksamhet hur kunnig och vänlig Syster Hildur var.

Hylte

Carin Nilsson i Hyltebruk

Av Marianne Johansson (född Stureson) och Sonja Lagerfors (född Stureson).

Carin Nilsson, vår kära mamma, föddes 1923. Familjen bestod av mamma, pappa och två äldre bröder. De ägde en gård i Jonsbo i utkanten av Hyltebruk.

När Carin var åtta år dog hennes pappa och två år senare även brodern Nils. Detta kom förstås att påverka hela familjen på många sätt. Nu krävdes det hårt arbete mitt i sorgen för att kunna leva på det som gården gav.

Började jobba som tolvåring

Carin blev som tolvåring också erbjuden arbete med att städa hos en fru i närheten och det blev ett välkommet ekonomiskt bidrag till hushållet. Hon arbetade då tio timmar varje lördag för en krona per dag.

Efterhand fick Carin fler arbeten hos familjer med städning, tvätt och bakning och så småningom blev hon anställd som husa, kokerska och barnflicka hos direktörsfamiljer. Carin hade fått god lärdom av sin mamma och vidare utbildning skaffade hon sig nu också genom att ofta läsa kokböcker sena kvällar och nätter. Arbetet som kokerska krävde god kunskap inte minst med tanke på många representationsmiddagar hos disponentfamilj.

Så småningom blev Sture, som Carin känt sedan barnsben, och Carin ett par, de gifte sig 1947. Då arbetade Carin en tid på Hyltea, känd syfabrik i Hyltebruk. Vi tre syskon, föddes 1949, 1953 och 1954.

Under hela 50-talet var Carins huvudsakliga syssla att ta hand om hem och barn. Dessutom arbetade hon ibland som servitris både på hotellet i Hyltebruk och på privata kalas. Carin tyckte det var viktigt att tjäna lite egna pengar och dessutom roligt att

Carin Nilsson. Bild: Privat.

komma ut i arbetslivet. Det var under denna tid som Carins politiska medvetenhet stärktes och hon började ta aktiv del i föreningslivet.

Förkovrade sig med kurser livet ut

Hon hade upplevt hur skilda förutsättningar man hade i olika sociala miljöer och ville vara med och arbeta för ett mer jämlikt samhälle. Carin var mycket medveten om vikten av likvärdiga möjligheter till utbildning för alla liksom jämställdhet mellan könen.

Hennes önskan om egen vidare utbildning ledde till att hon, som hon själv uttryckt det, ständigt gick på kurser och studiecirklar, minst en i veckan. Carin läste bland annat föreningskunskap, kommunalpolitik, socialkunskap, barnkunskap och engelska i olika omgångar. Carin deltog sedan i olika studiecirklar i stort sett hela livet.

Invalid i skolstyrelsen och kyrkopolitiken

I politiken var Carin aktiv i flera olika föreningar. Hon var framför allt engagerad i socialdemokratiska kvinnoklubben, där hon även var med i styrelsen på olika poster under många år. Hon var också med i skolstyrelsen.

Carin var under lång tid verksam inom Konsumkooperationen/konsumentgillet. Så småningom väcktes Carins intresse även för arbetet inom kyrkan. Hon var då under många år aktiv i kyrkofullmäktige, kyrkorådet, pastoratskyrkorådet och kontraktsskyrkorådet. Carin var också kyrkvärd under ett antal år.

Carin arbetade inom olika områden under sitt yrkesliv. Under några år i slutet av 1950-talet bakade hon olika sorters vetebröd och kakor till en närliggande affär. Vi barn har ljusa minnen av att köket var fullt av goda bakverk när vi kom upp på morgonen. Hon började arbeta deltid 1961 med att städa på brukskontoret.

På den tiden utfördes städningen på kvällen när personalen hade gått hem. Genom detta kunde Carin vara hemma på morgnar när vi gick till skolan och på eftermiddagar när vi kom hem. Det gällde att kombinera omsorgen om familjen med yrkesarbetet.

På 70-talet började Carin arbeta först i Pressbyrå och senare på Bruket, numera Stora Enso. En period arbetade hon skift på en maskin och senare var hon portvakt fram till pensionen, ett arbete som var omväxlande och innebar mycket kontakt med många olika människor.

Under hela tiden fortsatte Carins engagemang i det politiska livet. Carins kärleksfulla omsorg om familjen fanns där alltid. Hennes, liksom maken Stures, insikt om vikten av utbildning ledde till att de starkt månade om att ge oss barn denna möjlighet.

Hylte

Karin Fehrman i Hyltebruk

Ur Hallandsposten 1981-11-17 "Karin Fehrman minns" av Barbro Odelberg-Holmqvist.

Karin Fehrman född 1904 blev en politisk "grand old lady" i Hylte kommun.

För socialdemokraterna satt hon i socialnämnden i 33 år, i skolstyrelsen i 25 år och i Landstinget i 16 år. Hon föddes i ett fattigt hem utan möjlighet till utbildning. Fick börja försörja sig tidigt. Började engagera sig i fattigvården inom kommunen och valdes in i fattigvårdsstyrelsen år 1939. Då var hon 35 år och fick själv lägga ut pengar för "fattigvården":

"På den tiden kunde man uträtta något personligt. Man kom i direkt kontakt med människorna. Inom fattigvården var vi ombud för var sitt område i kommunen. Vi besökte de vård sökande och bedrev uppsökande verksamhet. Jag fick göra en hel del arbete själv. Det kom till exempel en änka som inte ägde någonting. Jag fick följa med henne och handla och satt hemma och sydde lakan åt henne. Vi hade inga arvoden och inga reseersättningar. Tvärtom fick vi lägga ut pengar."

Cykeln nöttes till förmån för de politiska uppdragen som med tiden blev allt fler. Karins man var förstående. Efter fyra år i olika nämnder valdes hon in i kommunalfullmäktige i Långaryds kommun, som senare uppgick i Hylte kommun. Där blev hon kvar i 25 år.

Snart var hon även invald i Landstinget vilket innebar lite bättre villkor än de kommunala uppdragen. Men resandet innebar att Karin blev tvungen att skaffa bil. Finalen blev en femårig sejour som ordförande i sjukhusdirektionen - då ny sjukhuset i Hyltebruk invigdes år 1966. Men att bli ordförande var inte självklart:

"När den förra ordföranden dog blev jag föreslagen som ny ordförande och jag tänkte först "nej det vill jag inte", men så tänkte jag har man nu föreslagit en kvinna så ska jag visa att vi fruntimmer vi kan också."

Karin Fehrman. Bild: Privat.

Hylte

Maja Ohlin i Hyltebruk

Av Maja Ohlins döttrar: Agneta, Ulla och Catharina.

Maja Ohlin 1920 - 1981. Maja var född 1920 i Kvibille. Hon kom som 14-åring till Hyltebruk för att vara barnflicka hos mejeristen. Maja jobbade också på mejeriet i Hyltebruk och senare som kontorist på kommunkontoret. Många kommer nog ihåg Maja från skolkontoret på Örnaskolan, där hon arbetade under flera år.

Majas politiska intresset väcktes tidigt, och hon var aktiv inom SSU och senare i Kvinnoklubben och Arbetarkommunen i Hyltebruk.

Maja var med i Kommunalfullmäktige, som det då hette och i Skolstyrelsen. Detta var när bl a Örnaskolan och Örnahallen byggdes.

När Hylte kommun tillhörde Jönköpings län fram till 1974, var hon med i Landstinget och deltog i bl a arbetet med det nya länssjukhuset Ryhov.

1973 - 1976 satt Maja i Riksdagen, som ersättare för Ingemund Bengtsson, som blev talman. Hon var också med i Riksdagen från 1979 fram till sin död 1981. Där satt hon med i Jordbruksutskottet. Utbildningspolitik och skolfrågor låg Maja varmt om hjärtat,

Maja Ohlin till höger i bild arbetade i Hylte mejeri. Bild: Privat.

Insamling för handikappade husmödrar. Maja Ohlin nr 3 från vänster. Bild: Privat.

liksom bra hälsovård för alla och kvinnors lika rättigheter. Här är en länk till en motion till Riksdagen som Maja skrev tillsammans med andra S-politiker om införandet av allmän mammografiundersökning för alla kvinnor.

Att ta vara på våra demokratiska rättigheter, som många tidigare har kämpat hårt för, är viktigt än idag! Här är en historia som mamma berättade för oss barn:

Hon cyklade på en lånad cykel på slingriga grusvägar hem till Kvibille de 4 milen första gången hon skulle rösta, inget annat fanns att tänka på!

Maja var tidigt politiskt engagerad och gick med i SSU i Holm, medan hon bodde i Kvibille och senare i SSU i Hyltebruk. Maja såg många sociala orättvisor i den tidens samhälle.

Maja Ohlin ensam kvinna bland män vid ett politiskt möte. Bild: Privat.

Efter 6 år i Folkskolan var hon tvungen att börja arbeta, som barnflicka.

Hennes pappa dog tidigt och alla de sju syskonen fick tidigt hjälpa till med försörjningen och i det lilla lantbruket.

Maja hade väldigt gärna velat fortsätta att gå i skolan, vilket inte var möjligt. Hon gick många kurser

Vänd.

bl. a. på Bommersvik, som ligger utanför Södertälje och ägs av SSU. Hon deltog i flera SSU-läger bl a i Landskrona. I SSU fick hon troligen sin politiska start och skolning. Det blev också många korrespondenskurser på Hermods och Brevskolan.

Efterträdde Karin Ferhman

När Karin Ferhman, som satt i landstinget i Jönköpings län slutade där, fick Maja överta hennes plats på landstingslistan. Jag tror kanske att Karin var en förebild och stöttade Maja, liksom Ernst Mårtensson i kommunpolitiken.

Maja hade ett stark politiskt engagemang och vilja till att förbättra samhället. Hon drevs av allas lika rätt till skola, sjukvård, arbete och inte minst jämlikhet mellan män och kvinnor. Hon hade också en stor energi, hon hann med mycket. Maja dog när hon var 60 år, sjukdomen slog till mitt i yrkeslivet.

Ett minne från en köksbordsdiskussion var att Maja inte var för könskvotering, det var på egna meriter man skulle komma fram. Däremot krävdes det minst dubbelt av en kvinna, jämfört med vad som krävdes av en man, något som troligen kom av egna erfarenheter.

Den lilla fritid hon hade, ägnade hon gärna åt trädgårdsarbete. Det var väl hennes sätt att koppla av. Jag minns att det var rejäla tag när hon satte igång, som på en bild när hon barkar av ett träd som senare blev en piedestal i trädgården. Familjen, att vara ute i naturen, friluftsliv och stugan i Bexet var också hennes intressen.

Vi är många kvinnor, som är tacksamma för Maja och hennes kolleger och deras arbete med införandet av allmän mammografi. Vi var och är mycket stolta över vår mamma!

Maja Ohlin och hennes tre barn, Foto: Privat.

Kungsbacka

Astrid Pettersson i Älvsåker

Av Lisbet Hansson, Nordhallands Hembygdsförenings studiecirkel.

Astrid Pettersson var en feminist i bondemiljö och författare, lantbrukare och politiker. Hon var född år 1909 i Älvsåker och dog år 1998 i Lindome.

”Astrid Pettersson är onekligen en av Hallands mest färgstarka kvinnor. Hon stred för sina idéer, för förändringar när det gällde de handikappade barnen, speciellt de döva. Hon hade själv en dotter som blev döv i mycket unga år.

Hon kämpade för en bättre åldringsvård och för kvinnornas jämställdhet med männen. Många har beundrat hennes mod och energi i en tid då kvinnan kanske fortfarande borde ha tigit i församlingen.” (Ur Stig Tornehed. Vår Bygd 2010.)

Hon skrev:

”Jag är en främmande fågel med ett annat läte.”

Astrid Pettersson år 1950. Bild: Privat.

Farmor berättade folklivshistoria

Astrid Maria föddes i ett bondehem i Alafors, Älvsåkers socken i norra Halland. Hennes föräldrar var Oskar och Hulda Karlsson. De hade ett litet lantbruk och arbetade även med möbelsnickeri. Fadern var också kreaturshandlare.

När Astrid var 11 år sålde fadern gården mot moderns vilja trots att den var köpt för hennes morsarv. En mindre gård köptes istället i Lindome dit hela familjen flyttade, även farmor Albertina. Farmodern kom att betyda mycket för Astrid, det var från henne hon fick höra alla historier om hur det var förr.

År 1922 gick Astrid ut sexårig folkskola med litet a i alla ämnen och ville gärna fortsätta utbilda sig liksom hennes äldre bror, som fick gå i realskola. Men fadern sa:

”Lär dig salta vällingen och laga att du blir gift”.

Trots att prästen erbjöd sig att gå i borgen för studielån blev det ingen vidare skolgång

Vänd.

för Astrid. Något som hon tog igen på äldre dar då hon läste etnologi och pedagogik vid universitetet i Göteborg.

Fackligt intresserad och litterär

Som ung arbetade Astrid som biträde i olika livsmedelsbutiker och som hembiträde. Hon utbildade sig till styckmästare och tog en nordisk bronsmedalj i styckning.

I ungdomen var hon engagerad i bonderörelsen och var med om att bilda en avdelning i Lindome av SLKF (Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund) och var dess ordförande i sex år. Hon var även verksam i JUF (Jordbrukareungdomens förbund). I Lindome socken satt hon i barnavårdsnämnden och hälsovårdsnämnden.

1933 gifte hon sig med Dan Pettersson från Spannarp. De brukade först en gård i Lindome men köpte 1948 gården Rosenberg i Harplinge och flyttade dit med sina tre barn.

Hon var med i aktionsgruppen mot svenska atomvapen och på 1940-talet satt hon i styrelsen för Svenska freds- och skiljedomstolen och deltog i fredsmarscher i England, Paris, Moskva och Washington. Hon medverkade ofta i radio och reste runt i landet som föreläsare och debattör och skrev en rad artiklar. År 1951 debuterade hon med romanen *Född utan själ* där titeln anspelar på en folklig föreställning om att den som är döv saknar själ. Nästa roman *"I synd född"* kom år 1954. I böckerna *"Gåvan"* och *"Barn i första världskriget"* berättar hon om sin uppväxt under kriget.

"Hennes romaner präglas av starkt engagemang för social rättvisa och kvinnofrigörelse".

(Ur Lisbet Larsson. Svenskt kvinnobiografiskt lexikon 2018.)

Hon gav ut mer än tio romaner och flera andra publikationer.

"Astrid Petterssons böcker är hisnande läsning. Hon blandar historiska fakta med gammal kvin-

nokunskap om naturmedicin och växtfärgning. Blandar upprörda redogörelser för förtryckande lagar och förordningar med barnsbörd och kreatursavel. Därtill ordspråk och dialektuttryck i jämn ström. Hon har så mycket hon vill berätta, allt blir inte till skön litteratur".

(Ur Ingrid Skantze Ärleman. Halländsk kvinnokraft – fem författare om fyrtio kvinnor från förr och nu.)

Astrid Pettersson på Rosenberg.. Bild: Privat.

Priser och utmärkelser:

1958: Landsbygdens författarstipendium.

1971: Litteraturfrämjandets stipendiat.

1974: Sv. Författarförbunds arbetsstipendium.

1974: Mölndals kommuns kulturstipendium.

Källor: Se texten.

Kungsbacka

Evelina Månsson i Frillesås

Av Lena Greenwood, Nordhallands Hembygdsförenings studiecirkel.

Evelina Månssons dröm gick i uppfyllelse. Frillesås mest kända utvandrare är Evelina Månsson, född Johansson 1880, från Sjömannens på Bräckerna.

Föräldrahemmet var en liten gård nära Kyrkoby i Frillesås. Hemmet var fattigt och drömmen om att kunna skapa sig ett bättre liv gjorde att hon utvandrade till Amerika första gången 1901. Hon hade en moster och morbror i Palmyra i Minnesota som tog hand om henne den första tiden där.

Ville tjäna tusen kronor i Amerika

Så småningom kom Evelina till Minneapolis, där hon imponerades av storstadslivet, de höga byggnaderna och alla vackra parker.

Hon hade ingen tidigare yrkeserfarenhet och kunde inte språket, men hon kände där några jämnåriga hemifrån, som hade lovat att hjälpa henne att skaffa arbete. Hos dem träffade hon Clara Johansson från Torstensvik i Frillesås, en god vän sedan tidigare. Det hela slutade med att hon delade rum med Clara, som varit i Minneapolis i några år, kunde engelska och hjälpte Evelina att söka plats.

Evelinas mål var att spara ihop ettusen kronor för att sedan återvända hem och skaffa sig en affärsverksamhet. Hon fick arbete på en syfabrik och sedan som städerska i Minneapolis högsta byggnad, en kontorsfastighet. Hon var noga med att spara sin lön och försiktig med utgifter.

Annorlunda än Sverige

Efter något år i staden sände hon efter sin syster Augusta och de flyttade till de ”svenska” kvarteren i södra Minneapolis där de hyrde rum. Där fanns pensionat,

Evelina Månsson i Amerika. Bild: Privat.

Vänd.

krogar och affärer anpassade efter de skandinaviska invandrarna. Svenska talades överallt i dessa kvarter så det var inte nödvändigt att kunna engelska. Evelina har berättat att det var svårt att lära sig engelska, vilket kanske inte var så konstigt eftersom hon både umgicks med och arbetade ihop med svenskar.

Evelina och hennes svenska vänner var ofta på utflykter i de omgivande parkerna, de gick på musik- och teaterföreställningar och träffades på bjudningar hos varandra. Ett liv helt annorlunda än hemma i Sverige.

Efter några år i Minneapolis hade Evelina fått ihop sina tusen kronor plus pengar till biljett hem. År 1904 återvände hon och systern till föräldrahemmet i Frillesås. Det dröjde emellertid inte länge förrän Evelina insåg att med tusen kronor kom man inte så långt, det gick inte att öppna affär som hon hade tänkt. Dessutom saknade hon livet i storstaden med alla dess förströelser. Efter endast ett halvår hemma återvände hon därför till Minneapolis. Där delade hon till en början rum med Clara som åter hjälpte henne till arbete på en syfabrik. Sedan hade Evelina turen att återfå sitt gamla hyresrum och sitt gamla städjobb. De fastighetsskötare och hantverkare, som hon mötte i arbetet, var alla svenskar.

Mötte sin livspartner i Minneapolis

Evelina träffade en svensk byggnadsarbetare som vistats 16 år i Amerika, Johan Petter Månsson. De fattardetycke för varandra och beslutade att gemensamt återvända till Sverige. Tre dagar före hemresan år 1907 gifte de sig. Båtresan blev samtidigt deras bröllopsresa.

Så småningom, i mars 1910, kunde de öppna sin affär i Kyrkotorp, en lanthandel som fanns kvar till 1987. Det var en riktig lanthandel med varor av olika slag, inte bara specerier. Affären, Månssons eller "Månsens" kallad, låg i närheten av Evelinas barn- domshem. Johan Petter dog redan 1921, han blev 50 år. Evelina fortsatte sedan själv, hon dog 1957. De båda sönerna Evert och Lennart, som tagit sig namnet Fredlind, drev sedan affären vidare tills den stängdes. Då hade tiden sprungit ifrån små affärer på landsbygden, ofta inrymda i innehavarens egen bostad.

*Johan Petter Månsson och Evelina med sönerna
Lennart och Evert. Bild: Privst.*

Gjorde ett modernt intryck

Evelina har berättat om de ljusa finkläder hon och hennes väninnor bar på sommaren i Minneapolis. Den vanan tog de med sig tillbaka till "Det gamla landet".

När Evelina och systern Augusta tillsammans med vännen Clara, efter återkomsten till Frillesås gick till kyrkan, väckte de uppseende med sina ljusa "amerikaklänningar" och stora

hattar. Den vanliga kyrkklädseln var då svarta kläder och svart sidensjalett på huvudet. Hattar hade bara kvinnor ur överklassen.

Sökte kunskap på bibliotek

Evelina Månsson strävade efter boklig kunskap och läste flitigt. När hon vistades i Minneapolis sökte hon sig ofta till bibliotek för att låna böcker.

Efter hemkomsten medverkade hon i dagstidningar med artiklar, hon skrev dikter och en bok. Denna bok, ”Amerika-Minnen”, har väckt uppmärksamhet speciellt i USA, och där använts för forskning om kvinnliga immigranter.

Boken är ovanlig såtillvida att det finns ytterst litet litteratur där kvinnliga invandrare själva beskrivit sina levnads- och arbetsförhållanden. Evelina engagerade sig i nykterhetsrörelsen och skrev artiklar i dess tidningar. Hon gjorde uppteckningar om ”livet förr” och i hembygdsboken Vår Bygd 1971 återgavs hennes redogörelse för gångna tiders folkupplysning. Kunskapsinhämtning och folkupplysning låg Evelina varmt om hjärtat, hon hade själv undervisat den ene sonen, som var sjuklig, i hemmet.

*Evelina med de två söner och en barnflicka.
Månssons affär i bakgrunden. Bild: Privat.*

Evelina Månssons politiska engagemang

Evelina Månsson stödde Folkpartiet, och var under två perioder ordinarie medlem av fattigvårdsstyrelsen i Frillesås. År 1919 skrev hon i en tidningsartikel:

”Politiskt sett är Frillesås efter sin tid – åtminstone ur frisinnad synpunkt. De frisinnade ideerna har icke förrän på allra sista tiden, och det ännu i små mått, börjat utreda sig härstädes”.

Evelina är en god representant för sin tids kvinnliga frigörelse, kvinnor som skaffade sig kunskap och utbildning på egen hand och som ibland bröt mot normer och själva tog ansvar för sin och familjens ekonomi. Vistelsen i Minneapolis såg hon tillbaka på med både glädje och saknad. Fram till sin död höll hon kontakten brevlades med vännerna i Minneapolis.

Källor:

Intervjuer och en privat brevsamling.

Handelstidningens Veckoblad, 1 april 1919.

Månsson, Evelina: Amerika-Minnen, Från en 6-årig vistelse i U.S.A. i 1900-talets början, Hvetlanda 1930.

Populär Historia nr 4/2010.

Kungsbacka

Aron Gunnarsson i Förlanda

Av Kjell-Åke Rinnarv, Förlanda hembygdsgille.

Aron Christoffer Gunnarsson (1855-1944) född i Förlanda socken, Hallands län, var en svensk lantbrukare och politiker och ledamot i riksdagens andra kammare 1903-1911 för Viske och Fjäre domsaga.

Gunnarsson var lantbrukare på egendomen Axtorp i Hallands län. Han var son till skolläraren i Förlanda.

År 1882 gifte han sig med Axtorpsgårdens dotter – Mariana.

Hon dog 1895 och Aron blev änkeman och gjorde en politisk karriär. Först som riksdagsman, 1903-11, och sedan som landstingsman. Han hade hand om kyrko- och skolfrågor i Förlanda socken och Fjäre härad.

Gunnarsson stöttade Carl Lindhagens motion i Riksdagens Andra kammare om varför kvinnan skulle erhålla politisk rösträtt år 1904. Carl Lindhagens argument:

”Därför att det är rättfärdigt mot henne och däremot orättfärdigt att utesluta hälften af folket från politiskt inflytande; därför att kvinnan, som har lika stora intressen att tillvarataga i samhället som mannen, bör själf bäst förstå att där bevaka sin egen rätt och sitt eget bästa;

därför att hennes fallenheter otvifvelaktigt i många afseenden äro olika mannens, hvilket förhållande från det allmännas synpunkt utgör en ytterligare bjudande anledning att låta dessa särskilda fallenheter komma till sin rätt och göra sig gällande;

därför att härigenom skulle hennes medborgaranda stärkas, hennes själfständighet och ansvars känsla ökas samt hennes personliga anseende höjas; därför att samhället särskildt behöfver den insats af medkänsla, sparsamhet och praktiskt sinne, som kvinnan antagligen skulle göra gällande i lagstiftningen och statshushållningen, samt därför att sålunda med ett ord det är till gagn för kvinnan och till gagn för samhället.”

Aron hade egna erfarenheter av kvinnokraft. Efter hans fru dog i barnsäng fick han ensamt ansvar över parets fyra barn. Han fick dock hjälp av sin mor att ta hand om gården och barnen, när han valdes in i riksdagens andra kammare för högerpartiet under perioden 1903-1911. Gunnarssons stöd av den kvinnliga rösträtten var dock förgäves, då motionen röstades ner i riksdagen. Efter riksdagsperioden hade Aron förtroendeuppdrag i Förlanda socken och Fjäre härad.

Riksdagsmannagården är byggnadsminne sedan år 1995. Gården sköts av Förlanda hembygdsgille som arrangerar ”tidsresor” och berättar gårdens historia.

Aron Gunnarsson.

Bild: Svenskt Porträttgalleri.

Kungsbacka

Hanna Ekelund i Kungsbacka

Av Ingun Adolfsson, Nordhallands Hembygdsförenings studiecirkel.

En av de första kvinnorna att bli insläppt i Kungsbacka Stadsfullmäktige hette Hanna Ekelund. År 1921 var hon 51 år och nyinflyttad i Kungsbacka då hon valdes in för det borgerliga blocket ”Stadens väl”.

Flera faktorer påverkade acceptans

Påverkande faktorer för detta var troligen att hennes ditflyttade bröder var den anställda provinsialläkaren i staden samt andre brodern kontrollör. Syskonens far var dessutom präst och som sett till att Hanna fått en utbildning vid Rönnsströms flickskola i Lund och hon var dessutom ogift.

Tidigare hade det funnits ett flertal kvinnor inom Nykterhetsnämnden och Fattigvårdsstyrelsen i Kungsbacka, men Hanna Ekelund kom att få stor påverkan av kommunalpolitiken.

Under hela 1920 talet ut satt hon som ensam kvinna i fullmäktige men situationen var ingalunda hämmande då hon yttrade sig om det mesta.

Hanna Ekelund. Kungsbacka kommunarkiv.

Oerhört aktiv kvinna

Hanna Ekelund hade en mängd uppdrag inom föreningslivet. Hanna var ordförande och ledamot i styrelser inom fattigvård, stadsbiblioteket, Röda korsets krets, Högerns kvinno-förening, Högerns centrala kvinnoråd, Hallands högerförbund, Högerns länskvinnoråd, Kungsbacka lottakår.

Hennes hjärtebarn som hon även instiftade och blev ordförande i – var dock det föreningsdrivna ”Valldahemmet”. Ett sanatorium som invigdes år 1933 i syfte att bekämpa tuberkulosen. 2 500 sjuka barn erhöll kolonivistelse där. Fastigheten såldes till Kungsbacka kommun och föreningen ombildades till stiftelse med fortsatta bidrag till bland

Vänd.

annat förenings- och friluftsliv främst bland ungdomar. Av landshövding Hilding Kjellman tilldelades hon år 1937, regeringens belöningsmedalj ”Illis Quorum”, som en belöning för sitt arbete med Valldahemmet.

Efterlämnade en ännu verksam stiftelse

År 1943, vid 73 års ålder avslutade Hanna sin kommunpolitiska karriär samt de föreningsuppdrag hon tagit på sig vid sidan om bl. a. Valldahemmets barnverksamhet. Vid en intervju i samband med hennes 75-års dag sade hon:

”...har man satt i gång med ett allmännyttigt företag bör detta icke vara knutet till personen utan till idén som sådan. Den skall kunna föras vidare av duktiga intresserade människor.”

År 1957 dog Hanna Ekelund men hennes livsverk ”Valldastiftelsen” existerar.

Nordhallands Hembygdsförening åtog sig administrationen av stiftelsen och delar än idag ut bidrag, bland annat till nytta för barn och ungdomar.

*Hanna Ekelund med bland annat regeringens
belöningsmedalj Illis Quorum.
Bild: Nordhallands HF.*

Kungsbacka

Ester Johansson i Frillesås

Av Gunilla Axelsson, från utställning år 2019 Nordhallands Hembygdsförening.

Ester Linnea Johansson föddes den 4 mars 1916 på gården Långås i Almedal, Frillesås. Flickan fick namnet Ester Linnea och var det fjärde barnet i en syskonskara med sju barn.

Föräldrar var Johanna Albertina och Viktora Johansson. Ester började så småningom i folkskola, där hon gick i sex år. Därefter blev det två år på Katrinebergs folkhögskola.

Astrid kom att bli sin hembygd trogen hela livet och hon blev en välkänd person i norra Halland, kanske då speciellt i Frillesås, där hon ofta kallades för "Ester sömmerskan" eller "Ester i Rya".

Ester Johansson, Frillesås.. Bild: Privat.

Ester – sömmerskan

I början av 1940-talet träffade Ester en ung man från Värö, Allan Johansson och de gifte sig i februari 1942. Några år senare startade Ester en syateljé i Frillesås.

Verksamheten hölls i den lägenhet paret hyrde i samhället och därefter i parets nybyggda villa vid Frillesås korsväg.

I villans källarvåning startade maken Allan en cykelverkstad och fotoateljé.

År 1951 fick Ester och Allan en dotter, Eva.

Otaliga är de kvinnor från både när och fjärran, som låtit sy sina kläder hos Ester. I sin ateljé hade hon också ofta elever och hon ledde genom åren många studiecirklar.

Ester – politikern

Kanske Ester ändå gjorde sig mest känd inom ett annat område, politiken. Detta trots att hon inte började sin politiska bana, förrän efter fyra femtio år. Hon engagerade sig då i folkpartiet och blev genast partiets förgrundsfigur i Löftadalens kommun.

Det var liksom självklart att hon år 1966, som första kvinna, även valdes in i kommun-

Vänd.

Ester Johansson ensam kvinna i Löftadalens kommunalnämnd år 1969. Till höger några år äldre. Bilder: Privata.

styrelsen, eller kommunalnämnden, som det hette på den tiden. Hon blev faktiskt den enda kvinnan under Löftadalens 22-åriga existens, som fick tampas med männen i denna församling.

Sociala frågor var kanske Esters specialitet och hon engagerade sig därför i socialnämnden. Det var ganska naturligt att Ester fortsatte sitt politiska engagemang efter kommunsammanslagningen.

Just sociala intresset gjorde att hon under några år blev vice ordförande i sociala distriktsnämnden och hon var aktiv för folkpartiet, bland annat i kommunalfullmäktige i Kungsbacka, till dess hon var 77 år.

Under flera år stred Ester hårt för att Frillesås skulle få en ny brandstation. Hon motionerade inte mindre än tolv gånger, innan hon fick sin vilja igenom. När stationen började byggas, fick Ester ta det första spadtaget.

Hon lade även ner ett stort engagemang för att Frillesås skulle få sina första hyreshus och för att Löftadalens kommun skulle köpa det som blev Stättareds fritidsområde. Senare blev hon vice ordförande i Stättaredsstyrelsen.

Esters fritidsintressen

Ett annat stort intresse för Ester var sång och musik där hon var aktiv i Frillesås kyrkokör under 60 år samt ordförande i kyrkliga arbetskretsen. Hon tog även initiativ till starten av Löftadalens Gymnastikförening, där hon själv deltog i gymnastik gruppen.

Ester var en kraftfull politiker och skaffade sig naturligtvis motståndare, men många är de som genom åren haft glädje och nytta av Esters agerande, både som sömmerska och som politiker. Ester dog år 2003, 87 år gammal.

Detta fördjupningshäfte är producerat som en del i utställningen

HALLANDS STARKA KVINNOR

producerad av

Halländska hembygdsrörelsen/Hallands bildningsförbund
med stöd av Region Halland – kultur.

**Hallands
bildningsförbund**

Region Halland
Kultur i Halland